MITÄ JOS NUORET MENETTÄVÄT USKONSA TULEVAISUUTEEN?

Nuorten tulevaisuususko epävarmuuksien ajassa

KIRJOITTAJAT:
Lilli Poussa, Sanna Rekola, Otto Tähkäpää

SITRA

Ennakointikatsaus 6
Mitä jos nuoret menettävät uskonsa tulevaisuuteen? **Nuorten tulevaisuususko epävarmuuksien ajassa**

Kirjoittajat: Lilli Poussa, Sanna Rekola, Otto Tähkäpää

Taitto: Grano Oy

Toimitussihteeri: Anna Solovjew-Wartiovaara

ISBN: 978-952-347-427-7 (PDF) www.sitra.fi
ISSN: 2984-5564 (PDF) www.sitra.fi

Sitran ennakointikatsaukset ovat puheenvuoroavauksia. Niiden tarkoituksena on herättää rohkeaa, rakentavaa ja moniäänistä tulevaisuuskeskustelua sekä avata vaihtoehtoja.

Esipuhe

Hyvä lukija, tämä Sitran ennakointikatsaus käsittelee nuorten tulevaisuususkoa yhteiskunnallisena, tulevaisuutta määrittelevänä kysymyksenä. Esitetyt havainnot perustuvat Sitran asiantuntijoiden taustatyöhön, nuorten haastatteluihin, sidosryhmäkeskusteluihin sekä taustakirjallisuuteen.

Suurin osa nuorista voi hyvin. Silti useat viime vuosien tutkimukset kertovat, että nuorten usko tulevaisuuteen on alkanut horjua. Toisin kuin aiemmin hyvinvointivaltion historiassa, tänä päivänä emme voi enää pitää nuorten tulevaisuususkoa itsestäänselvyytenä.

Tulevaisuususko ohjaa nuorten elämänvalintoja opinnoissa, työssä ja perheen perustamisessa. Pitkällä aikavälillä nämä valinnat määrittävät yhteiskunnan kehityksen, uudistumiskyvyn ja elinvoiman. Siksi kysymys, miten voimme vahvistaa nuorten uskoa tulevaisuuteen, on erityisen tärkeä. Sen äärellä työskentelee myös OKM:n asiantuntijatyöryhmä, jossa Sitrallakin on ilo ja kunnia olla mukana.

Katsaus on tarkoitettu meille kaikille aikuisille, päättäjille, viranhaltijoille ja yritysjohtajille sekä muille yhteiskunnallisille vaikuttajille. Sen tavoitteena on herättää yhteiskunnallista keskustelua nuorten tulevaisuususkon murenemisesta, sekä sen pysäyttämiseksi tarvittavista – hyvinkin konkreettisista – toimenpiteistä.

”Nuorten tulevaisuususkon mureneminen ei ole vain yksilön haaste.

Yksi tärkeimpiä ellei tärkein kukoistavan, itsenäisen kansakunnan tunnusmerkeistä on halu ja kyky kuvitella ja tehdä parempia tulevaisuuksia.

Sukupolvien jatkumossa nuoret sukupolvet ovat yhteiskunnan rakentajia ja uudistajia, kun taas me vanhemmat sukupolvet olemme luonnostamme säilyttäjiä.”

Veera Heinonen
Johtaja, Ennakointi ja koulutus
Sitra

Katsauksen rakenne

Kahdessa ensimmäisessä luvussa määrittelemme ja kehystämme nuorten tulevaisuususkon yhteiskunnalliseksi tulevaisuuskysymykseksi. Taustoitamme, miten lähestymistapa täydentää aiempien vuosien keskustelua. Perustelemme myös, miksi ilmiön uudelleenkehystys on välttämätöntä sen ymmärtämiseksi, ja ratkaisujen löytämiseksi.

Kolmannessa luvussa tarkastelemme nuorten tulevaisuususkon tulevaisuuteen vaikuttavia yhteiskunnallisia kehityskulkuja vallan, talouden, ihmisten, luonnon ja teknologian näkökulmasta. Hahmottelemme käynnissä olevien muutosten kokonaiskuvaa ja syvennymme viiteen keskeiseen kehityskulkuun tarkemmin.

Neljännessä luvussa rakennamme muutosten kokonaiskuvan pohjalta neljä erilaista tulevaisuusnäkymää. Ne avaavat näköaloja siihen, miten nuorten tulevaisuususko voi kehittyä seuraavan 10–15 vuoden kuluessa, ja miten eri kehityskulut voisivat vaikuttaa yhteiskuntaan.

Viidenteen lukuun olemme keränneet yhteiskunnallisen keskustelun tueksi ja syötteeksi ehdotuksia, joihin tarttumalla voimme etsiä ratkaisuja ja vahvistaa nuorten uskoa tulevaisuuteen.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Lähtökohdat
2. Mistä näkökulmista tarkastelemme nuorten tulevaisuususkoa?
3. Kokonaiskuva nuorten tulevaisuususkoon vaikuttavista kehityskuluista
4. Neljä vaihtoehtoista tulevaisuutta
5. Ehdotuksia nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseksi
6. Lopuksi
7. Työkaluja tulevaisuuksien pohtimiseen
8. Näin katsaus tehtiin
9. Lähteet

Pääviestimme tiivistettynä

1 Nuorten tulevaisuususko ohjaa esimerkiksi opintoihin, työuraan ja perheen perustamiseen liittyviä elämänvalintoja, joilla on huomattavia ja pitkäkestoisia vaikutuksia yhteiskunnan uudistumiskykyyn ja elinvoimaan. Siksi nuorten tulevaisuususko on Suomen tulevaisuuden kohtalonkysymys.

2 Nuorten tulevaisuususko ei ole romahtanut, mutta enää sitä ei voi pitää itsestäänselvyytenä. Ennakointitiedon pohjalta voidaan perustellusti esittää, että nuorten tulevaisuususkoa tullaan todennäköisesti koettelemaan yhä voimakkaammin useammasta suunnasta.

3 Nuorten tulevaisuususkon mureneminen ei ole vääjäämätöntä, päinvastoin sen pysäyttäminen on välttämätöntä. Tämä edellyttää pikaisia, päämäärätietoisia tekoja ja pitkäjänteisiä toimia yhteiskunnan kaikilla sektoreilla, ei ainoastaan nuoriso- ja koulutuspolitiikassa.

4 Vastuu nuorten tulevaisuususkon vahvistamisesta on meillä aikuisilla. Meidän tehtävämme on rakentaa yhdessä nuorten kanssa tulevaisuutta, johon nuoret voivat ja haluavat uskoa.

1. Lähtökohdat

Perustietoa nuorista

Keitä ovat nuoret?

Nuoruudella tarkoitetaan lapsuuden ja aikuisuuden väliin jäävää ikävaihetta. Nuorisolain mukaan nuoria ovat alle 29-vuotiaat. YK ja monet muut toimijat taas määrittelevät nuoriksi kaikki 15–24-vuotiaat. Tässä katsauksessa tarkastelemme nuoria ikäryhmänä, joka asettuu ikävuosien 15–29 väliin.

Nuoria on yhä vähemmän

Suomessa on lähes miljoona 15–29-vuotiasta nuorta. Väestöennusteiden valossa tiedämme, että tulevaisuudessa nuorten määrä todennäköisesti vähenee.

Nuoret eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä

Nuoret eivät ole yksi yhtenäinen ryhmä, vaan nuorten lähtökohdat, elämäntilanteet, tarpeet ja toiveet voivat vaihdella suuresti. Nämä tekijät vaikuttavat myös siihen, miten nuoret katsovat tulevaisuuteen.

Suurimmalla osalla nuorista menee hyvin

Monen mittarin valossa suomalaisilla nuorilla menee hyvin. He pärjäävät erilaisissa oppimista mittaavissa tutkimuksissa, heillä on ystäviä ja perheet, jotka tukevat ja kannattelevat. Suurin osa nuorista on tyytyväisiä elämäänsä.

Nuorten tulevaisuususko murenee

Maaliskuussa 2025 julkaistun Nuorisobarometrin mukaan **optimistisesti omaan tulevaisuuteensa suhtautuvien nuorten määrä on romahtanut lähes 20 prosenttiyksiköllä**. Tähän asti nuorten usko omaan tulevaisuuteen on pysynyt vakaana, vaikka viimeisen noin kymmenen vuoden aikana useat eri lähteet ovat kertoneet **nuorten horjuvasta uskosta Suomen ja maailman tulevaisuuteen**.

Huoli nuorten tulevaisuususkon heikkenemisestä ei siis ole uusi eikä se perustu ainoastaan yhteen kyselyyn. Kyselyiden tulokset ovat osin ristiriitaisia, mutta myös esimerkiksi Sitran Tulevaisuusbarometrissa on havaittu, että vaikka nuoret ovat muita ikäryhmiä optimistisempia, tulevaisuuteen innostuneesti suhtautuvien nuorten osuus on laskenut kolmessa edellisessä (2021, 2023, 2025) kyselyssä.

Nuorten tulevaisuusnäkymien synkkeneminen **ei ole ainoastaan suomalainen ilmiö**, vaan se näyttäisi kuvaavan laajemminkin kehittyneissä länsimaissa kasvavien nuorten kokemusmaailmaa. Toisaalta edes Suomessa kaikilla nuorilla ei ole ollut tulevaisuususkoa, joka olisi voinut heiketä tai kadota.

Viime vuosina aikuisväestönkin tulevaisuususkoa on koeteltu, mutta **erityisesti juuri nuorten luottamus tulevaisuuteen on murentunut**. Toisin kuin aiemmin, **enää emme voi laskea sen varaan, että nuoruus ja tulevaisuususko kuuluvat erottamattomasti yhteen**. Mitä jos nuoret menettävät uskonsa tulevaisuuteen? Miten se vaikuttaisi Suomeen ja suomalaiseen yhteiskuntaan? Miten voimme kääntää tämä kehityskulun?

Nuorten tulevaisuususkon kehitys

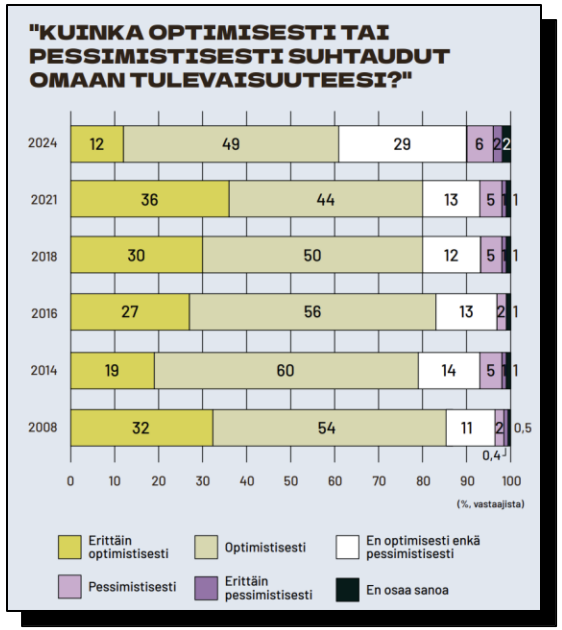

Nuorisobarometrin mukaan optimistisesti omaan tulevaisuuteensa suhtautuvien nuorien määrä on romahtanut, vaikka se aiempina vuosina on säilynyt melko vakaana.
Lähde: Nuorisobarometri 2024

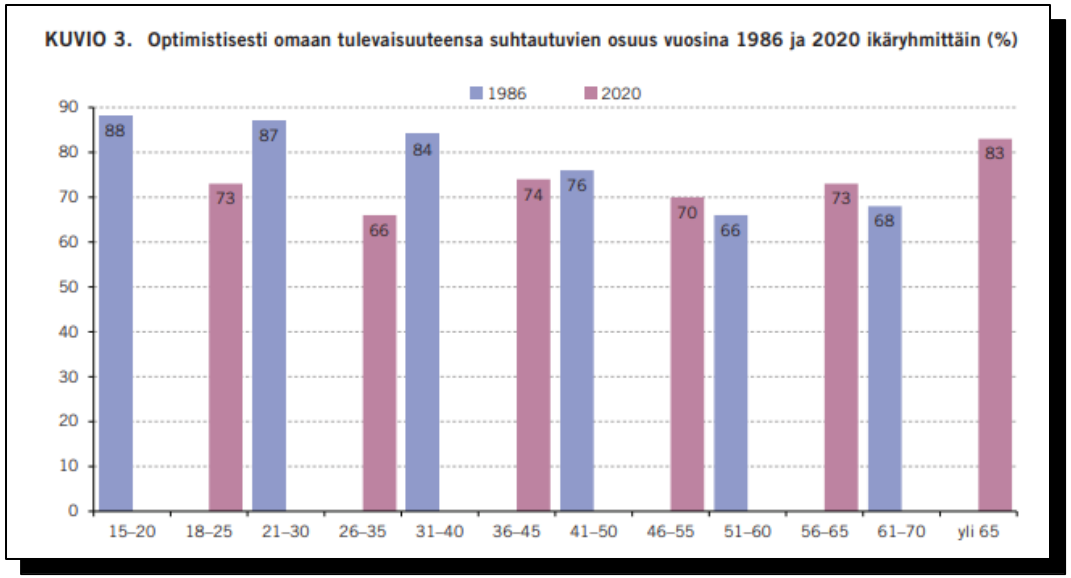

EVA:n arvo- ja asennetutkimuksen mukaan 2020-luvulla erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten usko tulevaisuuteen on heikentynyt.
Lähde: EVA 2021

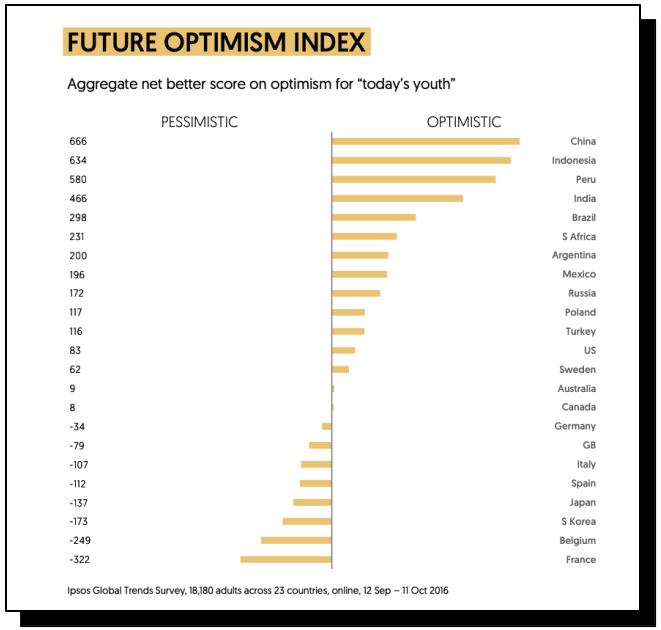

Vuonna 2017 IPSOS nosti kansainväliseen keskusteluun teollistuneiden ja kehittyvien maiden nuorten välillä ammottavan ”optimismikuilun”
Lähde: IPSOS 2017

Mitä on tulevaisuususko?

Tulevaisuususkolle ei ole yhtä oikeaa tai vakiintunutta määritelmää. Käsitteenä se on hyvin lähellä esimerkiksi toivoa ja optimismia, ja niitä käytetään usein toistensa synonyymeina.

Erilaisissa kyselytutkimuksissa nuorten tulevaisuususkoa mitataan tyypillisesti kysymällä, kuinka optimistisesti he suhtautuvat omaan ja / tai yhteiskunnan tulevaisuuteen asteikolla 1–5. Tämänkaltainen mittari tarjoaakin yhden hyödyllisen ja vertailukelpoisen datapisteen nuorten tulevaisuususkoon ja sen kehitykseen.

Lähestymistavan kääntöpuolena on, että äärimmäisen monitulkintainen ja vähän tutkittu ilmiö typistyy ainoastaan määrällisiksi nousuiksi ja laskuiksi. Samalla tulkinta lukkiutuu hyvä-huono-akselille, ja keskustelu ankkuroituu ”miksi nuoret eivät usko tulevaisuuteen?” -kysymyksen ympärille.

Tässä katsauksessa käytetty määritelmä ammentaa tulevaisuudentutkimuksen antisipaatioteoriasta. Sen mukaan tulkittuna **tulevaisuususko tarkoittaa erilaisia tulevaisuuteen ja siihen vaikuttamiseen liittyviä uskomuksia.** Nämä uskomukset puolestaan ohjaavat – tietoisesti tai tiedostamattomasti – nuorten ajattelua, toimintaa ja valintoja tässä hetkessä. Nuorten tulevaisuususkon heikkenemisestä puhuttaessa onkin syytä erotella, ovatko nuoret menettämässä uskonsa parempaan tulevaisuuteen vai siihen, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa – vai molempiin.

Tästä näkökulmasta kysymys ”miksi nuoret eivät usko tulevaisuuteen” ei ole mielekäs. Sen sijaan meidän tulisi kysyä eri konteksteissa, **millaisiin tulevaisuuksiin he uskovat tai eivät usko? Entä millainen tulevaisuuksien rakentaminen tässä hetkessä lisää tulevaisuususkoa?**

2. Mistä näkökulmista tarkastelemme nuorten tulevaisuususkoa?

Näkökulmamme nuorten tulevaisuususkoon

Tämän ennakointikatsauksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on rikastaa nuorten tulevaisuususkosta ja sen horjumisesta käytävää yhteiskunnallista keskustelua.

Usein nuorten tulevaisuususkoa tarkastellaan nuorten hyvinvointiin liittyvänä kysymyksenä. Sen lisäksi kyse on kuitenkin koko yhteiskunnan tulevaisuuteen vaikuttavasta ilmiöstä, ja siksi ilmiötä on syytä tarkastella myös laajemmasta, yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Koska nuorten tulevaisuususkoa ei voi pitää enää itsestäänselvyytenä, on käännettävä katse myös tulevaisuuteen. Lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, että nuorten tulevaisuususko ei liity ainoastaan nuoruuteen elämänvaiheena vaan myös siihen, millaisena tulevaisuus näyttäytyy nuorille koko heidän elämänkestonsa ajalta.

Katsauksessa painotamme kolmea näkökulmaa, jotka ovat mielestämme jääneet toistaiseksi liian vähälle huomiolle:

1. **Yhteiskunnallinen ilmiö:** nuorten tulevaisuususko yhteiskunnallisena kysymyksenä
2. **Katse tulevaisuuteen:** nuorten tulevaisuususkon edellytysten ja vaikutusten ennakointi
3. **Sukupolvinäkökulma:** ristiriita toivotun ja todennäköisen tulevaisuuden välillä

1. Yhteiskunnallinen ilmiö

Tulevaisuususko on nuorten elämäntyytyväisyyden kivijalka, jonka mureneminen johtaa moniin vaikeuksiin elämän eri osa-alueilla. Viime vuosina henkilökohtaisen hyvinvoinnin näkökulma onkin hallinnut keskustelua nuorten tulevaisuususkosta.

Tässä katsauksessa täydennämme keskustelua **kehystämällä nuorten tulevaisuususkon yhteiskunnalliseksi ilmiöksi.**

Yhteiskunnan ja nuorten tulevaisuususkon suhde on vuorovaikutteinen. Yhteiskunnalliset kehityskulut vaikuttavat nuorten tulevaisuususkoon. Toisaalta nuorten **tulevaisuususko ohjaa esimerkiksi opintoihin, työuraan ja perheen perustamiseen liittyviä elämänvalintoja**, joilla on huomattavia ja pitkäkestoisia vaikutuksia yhteiskuntaan.

Suomessa nuorten tulevaisuususkon horjuminen näyttäisi vaikuttaneen esimerkiksi syntyvyyden ja PISA-tulosten heikkenemiseen samaan aikaan, kun maa kamppailee heikon huoltosuhteen ja tuottavuuskasvun kanssa.

Nuorten tulevaisuususkon yhteiskunnallista merkitystä voi verrata siihen, että yritykset menettävät uskonsa tulevaisuuteen. Niiden halu ja kyky investoida, ottaa riskejä, kasvaa ja työllistää heikkenee, mikä vaikuttaa kielteisesti yhteiskuntaan.

Pitkällä aikavälillä nuorten tulevaisuususkossa ei ole kyse ainoastaan yksittäisistä elämänvalinnoista, vaan **koko Suomen kehityksestä: tuottavuudesta ja talouskasvusta, syntyvyydestä, koulutus- ja osaamistasosta, luottamuksesta ja demokratiasta, jopa maanpuolustustahdosta**. Mikä odottaa yhteiskuntaa, jossa nuoret ovat menettäneet uskonsa tulevaisuuteen?

2. Katse tulevaisuuteen

Syitä nuorten tulevaisuususkon horjumisen taustalla ei täysin tunneta. Selitykseksi on tarjottu muun muassa nuorten elämän ja hyvinvoinnin haasteita, talouskehitystä ja nuoriin kohdistuneita leikkauksia, sodan ja pandemian kaltaisia kriisejä, sosiaalista mediaa, ilmastonmuutosta sekä yleistä tulevaisuuteen liittyvää epävarmuutta ja synkkää ilmapiiriä.

Nykyhetken lisäksi on tarpeellista ymmärtää kehityskulkuja, jotka voivat heikentää nuorten tulevaisuususkoa myös tulevaisuudessa. Siksi **täydennämme aiempaa keskustelua tarkastelemalla ilmiön tulevaisuutta ennakoinnin menetelmin**.

Pelkän reagoimisen sijaan nuorten tulevaisuususkon vahvistaminen edellyttää yhteiskunnalta kykyä varautua ennalta edessä oleviin muutoksiin, sekä kykyä uudistua pitkäjänteisesti ja päämäärätietoisesti.

Ennakoinnin avulla voidaan hahmottaa paitsi nuorten tulevaisuususkoon vaikuttavia muutoksia, myös niiden mahdollisia seurauksia pidemmällä aikajänteellä.

Tästä hetkestä katsottuna tulevaisuuksia on monia. Tunnistamalla nuorten tulevaisuususkoon liittyviä vaihtoehtoisia tulevaisuuksia, voimme ymmärtää paremmin valintojemme seurauksia ja pohtia, millaista tulevaisuutta oikeastaan haluamme rakentaa.

3. Sukupolvinäkökulma

Tyypillisesti keskustelu nuorten tulevaisuususkosta on kiinnittynyt nuoruuteen elämänvaiheena. Seurauksena on ollut ilmiön rajautuminen lähinnä nuoriso- ja koulutuspoliittiseksi erilliskysymykseksi.

Elämänvaiheen lisäksi nuorten tulevaisuususkon horjumista on perusteltua tarkastella myös sukupolven näkökulmasta. Esimerkiksi Z-sukupolvi (s. 1997–2012) elää nyt nuoruutta, mutta aikanaan myös heistä tulee keski-ikäisiä ja vanhuksia.

Nuoret kantavat huolta myös kaukaisemmasta tulevaisuudesta, kuten planeetan elinkelpoisuudesta ja eläkejärjestelmän kantokyvystä. Tämän kokemuksen ymmärtäminen ja näihin huoliin vastaaminen edellyttää yhteiskunnassa laajempaa elinkaariajattelua. Muutoin vaarana on, että tulevaisuususkon horjumisesta voi kehkeytyä nuoria ikäryhmiä yhdistävä sukupolvikokemus.

Tämä kokemus kumpuaa nuorten tunnistamasta jännitteestä toivottavana ja todennäköisenä näyttäytyvän tulevaisuuden välillä, sekä tähän kytkeytyvästä sukupolvien välisen epäoikeudenmukaisuuden tunteesta.

Hyvinvointivaltion rahoituspohjan mureneminen, työelämän epävarmuus ja kuumeneva planeetta ovat saaneet nuoret epäilemään, ovatko pysyvän työsuhteen, omistusasunnon tai perheen perustaminen kaltaiset itsestään selvinä pidetyt asiat enää heille mahdollisia.

Tästä näkökulmasta nuorten tulevaisuususkon horjumisessa ei ole kyse ainoastaan siitä, miten yhteiskunnan resurssit jakautuvat eri ikäryhmien kesken. Lisäksi on huomioitava se, miten ne kohdistuvat eri sukupolvien välillä. Tämä puolestaan on laaja yhteiskunta- ja sukupolvipoliittinen kysymys.

Miltä tulevaisuus voi näyttää eri sukupolvien silmin?

Väite tulevaisuususkon heikkenemisestä nuoria ikäryhmiä yhdistävänä sukupolvikokemuksena voi herättää ihmetystä varttuneemmissa suomalaisissa. Eikö esimerkiksi Z-sukupolvi (s. 1997–2012) kuitenkin kasva paljon vauraammassa ja kehittyneemmässä hyvinvointivaltiossa kuin suuret ikäluokat (s. 1945–1950) aikaisemmin?

Eri vuosikymmeninä Suomeen syntyneillä sukupolvilla voi olla hyvin erilainen tulevaisuussuhde, jonka ymmärtämiseksi on otettava huomioon sekä nuorten omat kokemukset menneisyydestä sekä nykyhetkestä tulevaisuuteen avautuva odotushorisontti.

Esimerkiksi vuonna 1950 Suomeen syntyi ennätykselliset 106 000 lasta. Tuolloin Suomi oli köyhä ja sodan runtelema maa, mutta kasvaessaan lapset kokivat ympärillään nopean talouskasvun, elintason kohoamisen ja hyvinvointivaltion laajenemisen. Haastavista ajoista ja esimerkiksi ydinsodan pelosta huolimatta yhteiskunnallista ilmapiiriä leimasi optimistinen edistysusko, joka heijastui myös nuorten käsityksiin tulevaisuudesta.

Vuonna 2010 Suomeen syntyi enää noin 61 00 lasta. Monella mittarilla katsottuna näiden lasten lähtökohdat hyvälle elämälle ovat paremmat kuin aikaisemmilla sukupolvilla. Tästä huolimatta heidän nuoruuttaan leimanneita kokemuksia ovat olleet muun muassa talouskasvun pysähtyminen ja jatkuvat julkisen talouden leikkaukset sekä toisiaan seuranneet kriisit (finanssikriisi, ekokriisi, koronakriisi, turvallisuuskriisi, energiakriisi, inflaatiokriisi). Myöskään tulevaisuus ei tarjoa näille nuorille lupausta paremmasta, vaan siellä heitä odottavat kuumeneva maapallo, hyvinvointivaltion mureneminen ja luhistuva eläkejärjestelmä.

Nuori 15v. (s. 1950)

Matala, mutta koko ajan paraneva elintaso

Edessä nopea talouskasvu ja hyvinvointivaltion laajeneminen

Yhteiskunnan optimistinen edistysusko

Nuori 15v. (s. 2010)

Korkea aineellinen elintaso, mutta suuri taloudellinen epävarmuus

Pysähtynyt talouskasvu, heikentynyt huoltosuhde ja hyvinvointivaltion leikkaukset

Ilmastokriisi ja heikentynyt turvallisuustilanne

3. Kokonaiskuva nuorten tulevaisuususkoon vaikuttavista kehityskuluista

Muutosten kokonaiskuva

Nuorten tulevaisuususkon kehitykseen vaikuttavat useat samanaikaiset, toisiinsa kytkeytyvät kehityskulut niin Suomessa kuin maailmalla. Globaalit megatrendit muokkaavat sitä tulevaisuutta, johon nuoret myös Suomessa kasvavat. Ne vaikuttavat voimakkaasti myös nuorten kokemuksiin omasta henkilökohtaisesta tulevaisuudestaan.

Tulkintamme mukaan keskeisin nuorten tulevaisuususkoa määrittävä kehityskulku liittyy sukupolvien väliseen oikeidenmukaisuuteen, jota koetellaan yhä voimakkaammin. Talouskasvun tavoittelun vaikeutuminen, julkisen talouden velkaantuminen ja väestön ikääntyminen lisäävät nuorten taloudellista epävarmuutta. Nuorten todellisuus- ja tulevaisuuskäsitykset eriytyvät, kun hyvinvointivaltion kyky taata mahdollisuuksien tasa-arvoa murenee, ja algoritmit kiihdyttävät kuplautumista. Ympäristökriisien torjunnassa sanojen ja tekojen ristiriita turhauttaa nuoria, ja nakertaa heidän edellytyksiään hyvään ja turvalliseen tulevaisuuteen. Kehityskulkujen välillä on jännitteitä, joita kuvataan kokonaiskuvassa mustilla palloilla.

Kaikkia muutoksia poikkileikkaa ja yhdistää yksi metatrendi: yhteiskunnassa vallitseva tunne siitä, että tulevaisuus on vaihtoehdoton ja vääjäämätön.

Nuorten tulevaisuususkoon vaikuttavat kehityskulut:

VALTA: Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus koetuksella

TALOUS: Taloudellinen epävarmuus lisääntyy

IHMINEN: Mahdollisuuksien tasa-arvo murenee

LUONTO: Sanojen ja tekojen ristiriita turhauttaa

TEKNOLOGIA: Algoritmit kiihdyttävät kuplautumista

TALOUS

Taloudellinen epävarmuus lisääntyy

IHMISET

Mahdollisuuksien tasa-arvo murenee

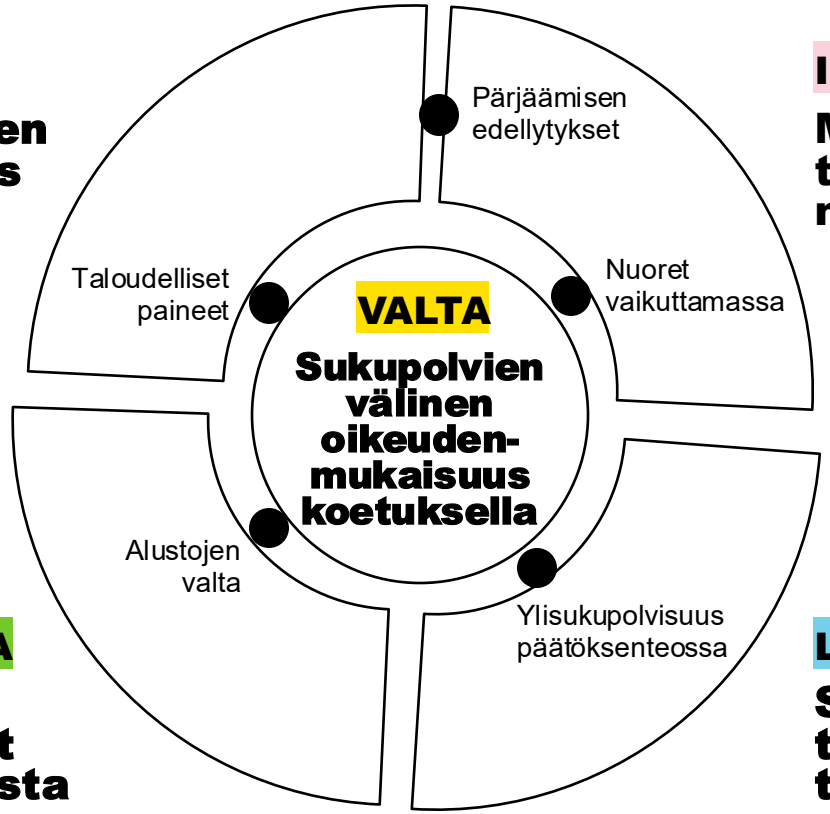

TEKNOLOGIA

Algoritmit kiihdyttävät kuplautumista

LUONTO

Sanojen ja tekojen ristiriita turhauttaa

Metatrendi:
vaihtoehdoton ja vääjäämätön tulevaisuus

Muutosten kokonaiskuvasta nousevat jännitteet

Kehityskulkuihin kytkeytyy monia jännitteitä liittyen nuorten asemaan, nuoruuteen tai nuorille tarjoiltuihin tulevaisuuksiin. Jännitteet kertovat ilmiöiden taakse helposti piiloon jäävistä ajattelumalleista ja asenteista, joista meidän pitäisi uskaltaa puhua.

Jännitteet avaavat erilaisia valinnan paikkoja myös nuorten tulevaisuususkoon liittyen.

1. Ylisukupolvinen päätöksenteko: periaate vs. käytäntö

Yleisesti ajatellaan, että meillä on velvollisuus huomioida tässä hetkessä tehtyjen ja tekemättä jätettyjen päätösten vaikutukset pitkälle tulevaisuuteen, ja heihin, jotka eivät päätöksentekohetkellä pysty edustamaan itseään – lapsiin, nuoriin ja syntymättömiin sukupolviin. Tulevat sukupolvet yleisenä periaatteena tai tavoitteena ei kuitenkaan riittävästi ohjaa päätöksentekoa, eikä päätösten vaikutuksia tuleviin sukupolviin arvioida systemaattisesti.

2. Nuoret vaikuttamassa: näkyvillä vs. vallassa

Vaikka nuorilla on mahdollisuus saada äänensä kuuluviin esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja aktivismin keinoin, he ovat silti usein näkymättömiä virallisissa päätöksentekoprosesseissa – jopa silloin, kun päätöksiä perustellaan nuorten näkökulmalla. Tutkijat ovat nimittäneet ilmiötä näkymättömyysparadoksiksi. Silloin kun nuoria kuullaan osana päätöksentekoa, heidän roolinsa on usein informoiva, jolloin vaikutusvalta voi päätöksenteon näkökulmasta jäädä näennäiseksi.

3. Alustojen valta: yhteiset vs. eriytyneet todellisuuskäsitykset

Teknologian kehityksen ja tekoälyn myötä tieto maailmassa on yhä paremmin kaikkien saatavilla. Tästä näkökulmasta katsottuna pitäisi olla edellytykset yhteisen ymmärryksen luomiseen. Digialustat algoritmeineen ajavat ihmisiä kuitenkin voimakkaasti erilleen. Käsitykset todellisuudesta eriytyvät myös sukupolvien välillä, jolloin kyky ratkoa yhdessä yhteiskunnallisia haasteita oikeudenmukaisesti voi heikentyä.

4. Pärjäämisen edellytykset: julma optimismi vs. rakenteelliset reunaehdot

Julma optimismi on filosofi Lauren Berlantin lanseeraama käsite tilanteesta, jossa yksilölle luodaan illuusio loistavasta tulevaisuudesta, jonka saavuttaminen olisi täysin hänen omissa käsissään. Pärjäämisen paineiden keskellä kamppailevat nuoret saavat aikuisilta osakseen neuvoja, jotka lupaavat paljon, mutta eivät huomioi yksilön todellista tilannetta tai vallitsevia reunaehtoja, kuten nuorten moninaisia lähtökohtia, yhteiskunnan rakenteita, tai luonnon kantokyvyn rajoja. Tämä voi aiheuttaa turhautumista ja epäluottamusta yhteiskuntaa kohtaan.

5. Taloudelliset paineet: nuoruus itseisarvona vs. välinearvona

Väestön ikääntyminen ja heikko tuottavuuskehitys haastavat talouskasvua ja edellyttävät panostuksia inhimilliseen pääomaan. Nuoriin kohdistuu paineita suoriutua tehokkaasti työelämään ja talouselämän palvelukseen. Näemmekö nuoret yhteiskunnassa talouden resurssina vai onko nuoruus myös arvokas ajanjakso itsessään? Onko nuorilla mahdollisuus etsiä omia polkujaan kokonaisvaltaisemmin myös kansalaisina ja pohtia, mikä on heille tulevaisuudessa tärkeää ja millaista yhteiskuntaa he haluavat rakentaa?

Metatrendi: vaihtoehdoton ja vääjäämätön tulevaisuus

Muutosten kokonaiskuvan taustalta löytyy eri teemoja läpileikkaavasti yhdistävä metatrendi, joka on yleinen Suomen kaltaisissa kehittyneissä länsimaissa: suhtautuminen tulevaisuuteen, jota leimaa näköalattomuus, voimattomuus, vaihtoehdottomuus ja pessimismi.

Nuorten tulevaisuususkoa haastavat ja horjuttavat horisontissa vaanivat uhkat ja kriisit eivät ole uusi ilmiö ihmiskunnan historiassa. Sen sijaan omalle ajallemme poikkeuksellista on, että niiden vastapainoksi yhteiskunnasta puuttuvat kollektiiviset visiot ja näköalat toisenlaisiin, toivottaviin ja tavoittelemisen arvoisiin tulevaisuuksiin.

Toisen maailmansodan jälkeen vallinnut optimistinen edistysusko alkoi korvautua 1960-luvun lopulla kulttuuripessimismillä. Tämän jälkeen uskoa avoimeen ja muokattavissa olevaan tulevaisuuteen ovat murentanet muun muassa niin sanottu historian päättyminen 1990-luvun alussa sekä vuonna 2007 käynnistynyt kansainvälinen finanssikriisi.

Edistysuskon hiipumisessa on kyse laajemmasta kansainvälisestä ilmiöstä, mutta Suomessa sen seuraukset näyttäytyvät poikkeuksellisen dramaattisina. Tämän päivän nuoret ovat syntyneet ja kasvaneet Suomessa, jossa pelkokerroin on mennyt överiksi ja poliittisen mielikuvituksen puute estää uudistumisen.

Nostoja datasta

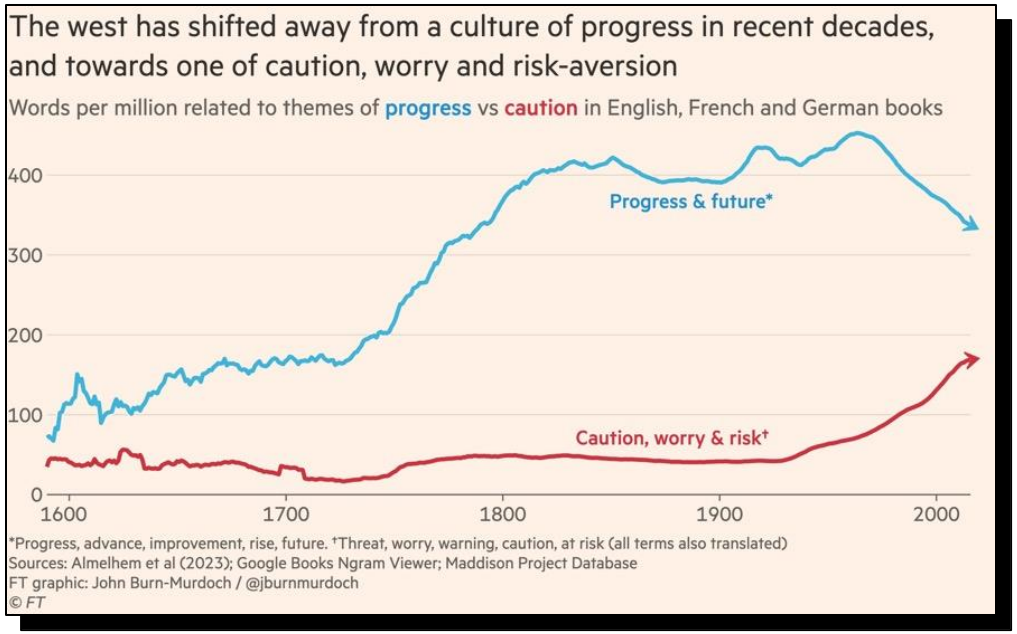

Länsimaissa edistysusko on heikentynyt, kun taas varovaisuus, huolet ja tietoisuus erilaisista riskeistä ovat lisääntyneet.
Lähde: Financial Times 5.1.2024

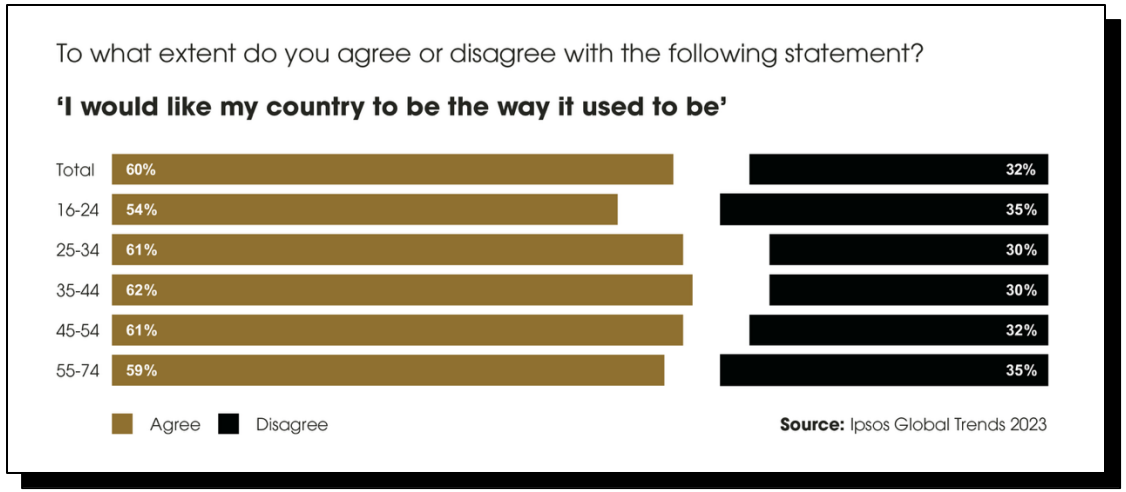

Viime vuosina menneisyyteen haikailevasta nostalgisesta populismista on kehittynyt vaikutusvaltainen kulttuurinen ja poliittinen liike. Esimerkiksi Iso-Britanniassa kaikissa ikäryhmissä yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että he haluisivat maansa olevan sellainen kuin se oli ennen. Lähde: Ipsos 2024.

1. Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus koetuksella

VALTA

”Kyllä mä koen että kaikilla valinnoilla on merkitystä siihen, miten oma tulevaisuus menee. Ehkä omaan tulevaisuuteen on silleen helpompi vaikuttaa. Mutta tietenkin nuorten näkökulmasta on paikkoja, että pääsee enemmän ääneen yhteiskunnallisesti. Just vaikka nyt meille on puhuttu koulussa tuosta nuorisoneuvostosta. Mutta en mä tiedä onko ne sitten välttämättä helposti saavutettavissa, että erilaisia ihmisiä pääsee sellaisiin luottamustehtäviin.”

Nuori, 15 v.

KATSAUSTA VARTEN HAASTATELTU
13 NUORTA IKÄHAARUKASSA 15–24 VUOTTA.

VALTA

Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus koetuksella

Väestö ikääntyy ja nuoria on yhä vähemmän. Valta yhteiskunnassa keskittyy vanhenevalle väestölle. Vaikka nuorten äänestysaktiviisuus on hieman noussut, se on pysynyt matalalla tasolla verrattuna vanhempaan väestöön. Nuoret asettuvat ehdolle kuntavaaleissa yhä vähemmän, kun taas yli 65-vuotiaiden ehdokkaiden osuus on noussut.

Samaan aikaan meillä on ratkottavana monia ylisukupolvisia haasteita. Nyt tehtävillä päätöksillä – tai niiden tekemättä jättämisellä – voi olla kauaskantoisia vaikutuksia tulevaisuuteen. Niiden kanssa joutuvat elämään paitsi päätöksenteossa aliedustetut nuoret, myös edustusoikeutta vailla olevat tulevat sukupolvet, joiden oikeuksien toteutuminen on nykyisten sukupolvien hyväntahtoisuuden varassa.

Sanaton **sukupolvisopimus**, jonka mukaan jokainen sukupolvi jättää yhteiskunnan seuraajilleen edeltäjiään paremmassa kunnossa, rakoilee. Nuorten kannettavaksi ovat jäämässä paitsi hyvinvointiyhteiskunnan kasvavat hoivakulut myös ilmaston kuumenemisen kaltaiset ongelmat. Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on koetuksella.

Mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuteen paitsi omassa elämässä myös laajemmin yhteiskunnassa on nuorten tulevaisuususkon kannalta keskeinen kysymys. Suurin osa nuorista uskoo, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Nuorten kiinnostus politiikkaa kohtaan on kasvanut, ja he haluaisivat osallistua enemmän, mutta tarjotut osallistumisen tavat eivät välttämättä tunnu omilta, moni myös epäilee omaa osaamistaan. Muut vaikuttamisen tavat, kuten ostopäätöksillä vaikuttaminen, ovat kasvattaneet suosiotaan. Samaan aikaan nuorten luottamus julkisiin instituutioihin on laskussa.

VALTA

Nostoja datasta

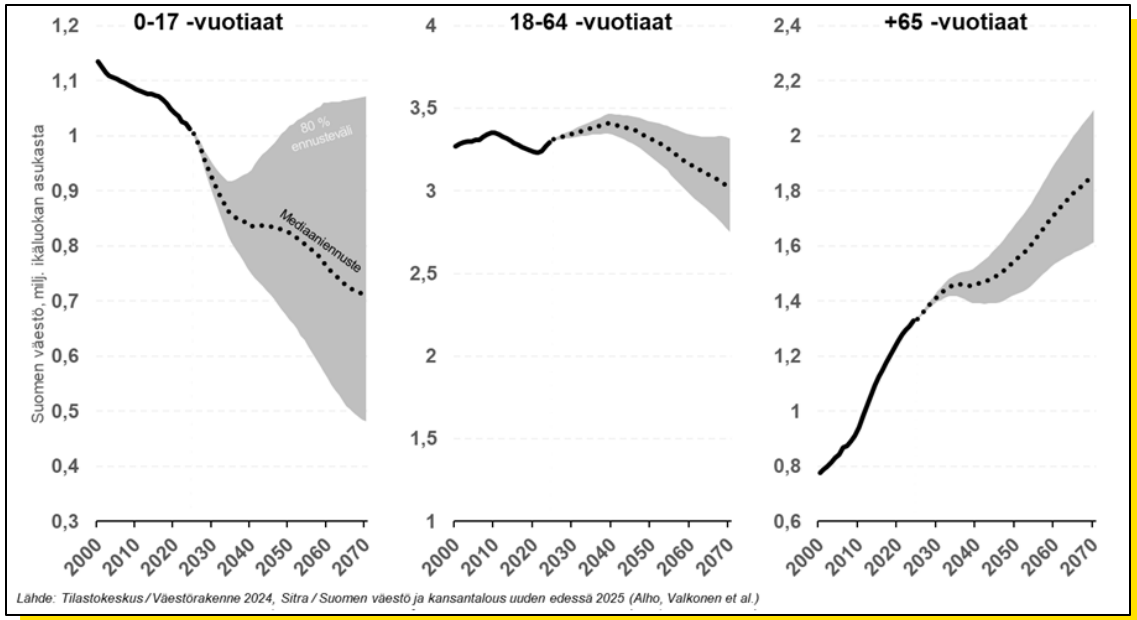

Tulevaisuuden Suomessa nuoria on entistä vähemmän.
Lähde: 10 tulevaisuuskuvaa väestöstä, Sitra

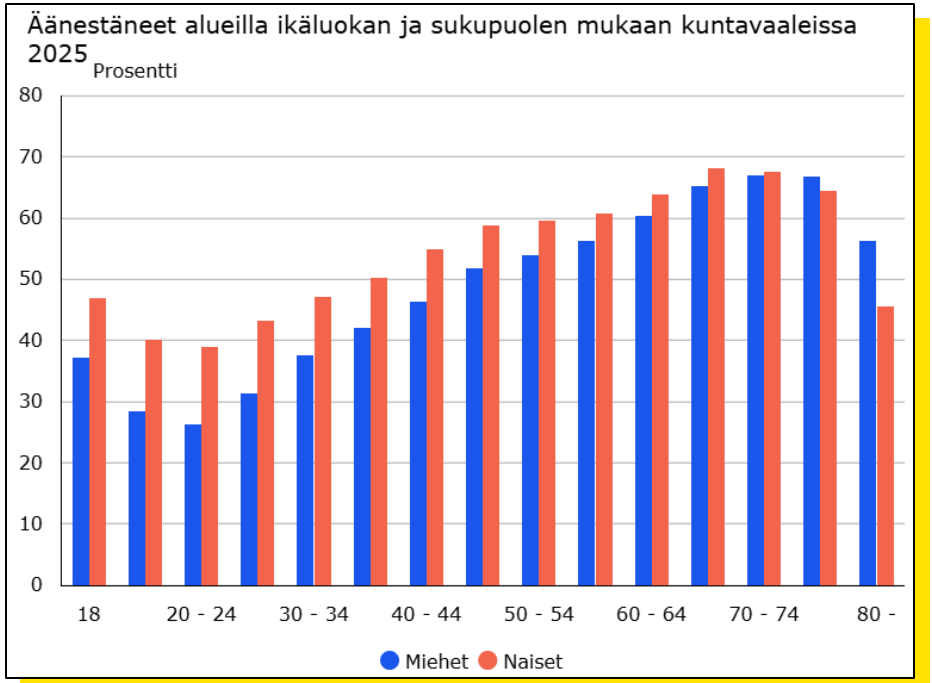

Kuntavaaleissa 2025 erityisesti nuorten miesten äänestysaktiivisuus oli matala.
Lähde: Tilastokeskus, kuntavaalit

VALTA

Mitä tästä voi seurata?

Nuoret jäävät paitsioon päätöksenteossa

Nuorten mahdollisuudet vaikuttaa ikääntyvässä yhteiskunnassa heikentyvät, eivätkä he pääse vaikuttamaan siihen, mihin yhteiskunnan resursseja ja palveluita kohdennetaan, tai siihen, mistä päätöksenteossa ylipäänsä keskustellaan. Paikoissa, joissa nuoria on vähän, heidän on entistä vaikeampi saada ääntään kuuluville.

Luottamus yhteiskuntaan murenee

Päätöksenteossa paitsioon jäävät nuoret voivat kokea, ettei heillä ja heidän näkemyksillään ole väliä. Nuorten luottamus yhteiskuntaan, sen instituutioihin ja koko demokraattiseen järjestelmään voi murentua. Tästä on jo nähtävissä viitteitä Euroopan tasolla: enää vain reilu puolet eurooppalaisnuorista pitää demokratiaa parhaana hallintomuotoina.

Nuoret aktivoituvat poliittisesti

Nuorten kasvava kiinnostus politiikkaa ja yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan voi kannustaa nuoria osallistumaan aktiivisemmin päätöksentekoon. Jos kanavat nuorten osallistumiselle ovat kunnossa, voi päätöksenteon epäsuhta korjaantua. Jos taas nuoret eivät löydä paikkaansa rakenteissa, voi vaikuttaminen toteutua kasvavana kansalaisaktivismina tai ääriliikkeinä.

VALTA

KESKEINEN TULEVAISUUSUSKOON LIITTYVÄ KYSYMYS

Mitä jos nuoret eivät koe osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan?

TALOUS

2. Taloudellinen epävarmuus lisääntyy

TALOUS

”Jos mietitään ihan paikallisesti Suomen näkökulmasta pelkästään, niin kyllä mäkin sitä aina välillä jään miettimään, että tuunko mä itse esimerkiksi näkemään edes eläkettä tai tuunko mä saamaan Suomen valtiolta eläkettä. Että pitäisikö mun itse kerätä sitä jo valmiiksi tietäen, että mä en tule todennäköisesti sitä saamaan. Tai missä tilanteessa Suomi on esimerkiksi 50 vuoden päästä. Sitä ei vaan pysty ennustamaan. Kun seuraa uutisia, niin tosi paljon negatiivista sanottavaa on koko ajan. Suomen talousluvut on taas vajonneet alas ja työpaikkojen määrä vähentyy ja kaikkea tämmöistä…”

Nuori, 19 v.

KATSAUSTA VARTEN HAASTATELTU
13 NUORTA IKÄHAARUKASSA 15–24 VUOTTA.

TALOUS

Taloudellinen epävarmuus lisääntyy

Julkisen talouden kestävyysvaje synkkine ennusteineen on kestoaihe uutislähetyksissä ja päättäjien puheissa. Talouskeskustelua leimaa vaihtoehdottomuus. Yhteiskunta on taloudellisesti ahtaalla ja se näkyy monin tavoin nuorten elämässä: leikkauksina sivistystoimeen, sosiaalietuksiin ja toimeentuloon. Epävarmuus syö luottamusta tulevaisuuteen ja yhteiskunnan turvaverkkoihin. Monet nuoret uskovat, etteivät koskaan tule saamaan eläkettä.

Nuoria ohjataan yhä tehokkaammin työelämän palvelukseen yhteiskunnan tuottaviksi jäseniksi. Opintopolkuja on virtaviivaistettu ja tulevaisuutta koskevia valintoja pitäisi tehdä nopeammin. Monille tämä aiheuttaa paineita. Niitä lisää myös se, että uudelleenkouluttautumiseen myöhemmin on tarjolla vähemmän vaihtoehtoja. Yrittäjämäinen asenne koulutuksessa korostuu.

Samaan aikaan nuorten työttömyys on kasvussa ja epätyypilliset työsuhteet yleistyvät. Korkeakoulutuskaan ei takaa vakaata työllisyyttä tai taloudellista turvaa, jonka varaan elämää voisi varmuudella rakentaa. Sumeutta lisää myös tekoäly, jonka vaikutuksia tulevaisuuden työmarkkinoihin ja työpaikkojen määrään on vaikea ennakoida. Jo nyt tekoäly tekee useilla työpaikoilla avustavat työt, joita hoitamaan aiemmin saatettiin palkata nuori.

Muutosten keskellä monet nuoret kokevat, että heidän arvonsa yhteiskunnassa riippuu menestyksestä työmarkkinoilla. Nuoret myös haastavat vallitsevia arvoja, kulutusyhteiskuntaa ja materialistisia ihanteita. Heidän toiveissaan tulevaisuuden työelämälle korostuvat merkityksellisyys, inhimillisyys ja mahdollisuus itsensä kehittämiseen.

TALOUS

Nostoja datasta

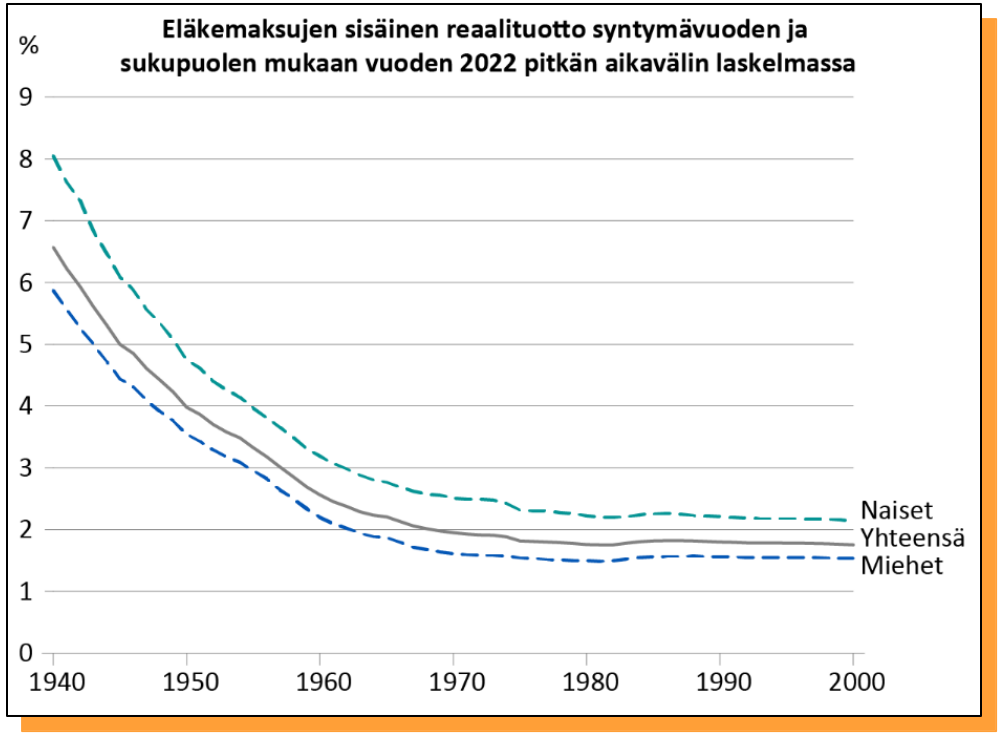

Vanhempien ikäryhmien eläkemaksujen tuotto on korkeampi kuin nuoremmilla sukupolvilla.
Lähde: Eläketurvakeskus

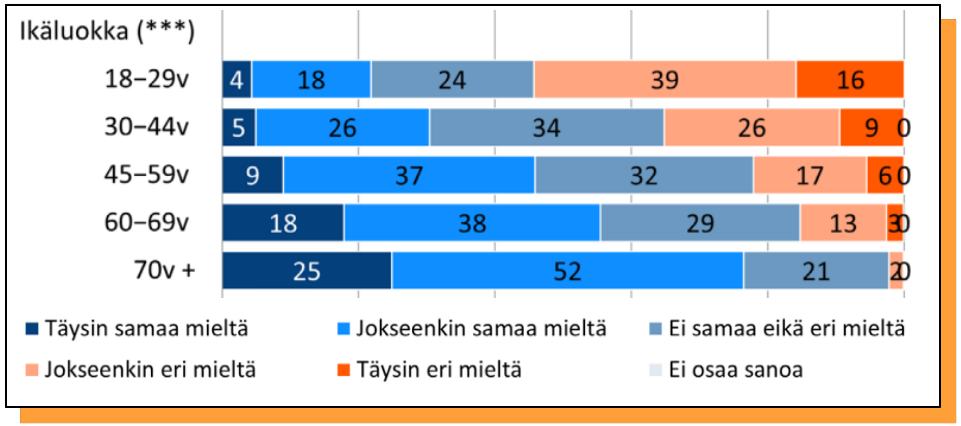

Nuorten vastaukset väittämään ”eläkkeet pystytään maksamaan tulevaisuudessa” eroavat vanhempien näkemyksistä.
Lähde: Eläkebarometri 2025

TALOUS

Mitä tästä voi seurata?

Väärien valintojen pelko lamaannuttaa

Nopeasti muuttuvassa maailmassa koulutuksella hankittu osaaminen voi vanhentua yllättäen. Alanvalintaan liittyvät riskit jäävät nuorten kannettaviksi, vaikka kyse onkin koulutusjärjestelmän kyvystä vastata työelämän nopeasti muuttuviin tarpeisiin. Väärien valintojen pelko voi aiheuttaa ahdistusta ja pitkittää valintojen tekemistä. Nuorten kiinnittyminen työelämään ja sitä kautta yhteiskuntaan voi hidastua ja lopulta heikentyä.

Yhteiskunnan uudistumiskyky heikkenee

Taloudellisella epävarmuudella voi olla merkittäviä vaikutuksia nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin. Epävarmat näkymät voivat estää nuoria unelmoimasta tulevaisuuksia ja osa nuorista voi olosuhteiden puserruksessa alentaa omia odotuksiaan. Osa voi suunnata asumaan ulkomaille paremman tulevaisuuden perässä. Yhteiskunnan tasolla tämä voi johtaa inhimillisen pääoman heikentymiseen – jopa aivovuotoon – ja tätä kautta innovaatio- ja uudistusmiskyvyn laskuun.

Talouskasvun tavoittelua haastetaan

Suurin osa nykyisistä nuorista ei ole koskaan elänyt talouskasvun aikaa. Monet ovatkin sitä mieltä, ettei talouskasvua tulisi tavoitella hinnalla millä hyvänsä ja näkevät ristiriidan nykyisen talousjärjestelmän ja ilmastonmuutoksen vaatimien toimien välillä. On mahdollista, että osa nuorista ei jatkossa usko nykyisenkaltaisen talousjärjestelmän tarjoavan heille turvaa tai tulevaisuuden mahdollisuuksia.

TALOUS

KESKEINEN TULEVAISUUSUSKOON LIITTYVÄ KYSYMYS

Mitä jos nuoret eivät pääse kiinni työhön ja sen tuomaan taloudelliseen turvaan?

IHMISET

3. Mahdollisuuksien tasa-arvo murenee

IHMISET

”Tällä hetkellä ollut omassakin mielessä tosi paljon se, että meillä olisi edelleen jonkunlainen hyvinvointivaltio ja tasa-arvo ja sellaista, että ihmisistä pidettäisiin huolta. Ja se liittyy myös siihen omaan [elämään], että kun on jotenkin tosi tietoinen siitä, että milloin vaan voi käydä mitä vaan, ja voi tipahtaa. Että sitten joku ottaisi silloin kiinni ja että olisi edelleen semmoisia turvaverkkoja tässä yhteiskunnassa, niin se olisi ihan mukava juttu se.”

Nuori, 23 v.

KATSAUSTA VARTEN HAASTATELTU
13 NUORTA IKÄHAARUKASSA 15–24 VUOTTA.

Mistä on kyse?

Suomalaisen yhteiskunnan suuressa tarinassa on korostunut ajatus, jonka mukaan kenestä vain voi tulla mitä vain. Ilmainen koulutus on avannut ovet yhteiskuntaan, jossa omalla työllä ja valinnoilla on voinut halutessaan ponnistaa pitkällekin. Kaupan kassasta on voinut tulla pääministeri.

Nyt eriarvoisuus kasvaa ja mahdollisuuksien tasa-arvo murenee. Hyvinvointipalveluihin kohdistetut leikkaukset heikentävät valmiiksi heikommassa asemassa olevien tilannetta ja huono-osaisuus kasautuu. Taloudellisten haasteiden kanssa painivan yhteiskunnan halu ja kyky tasata tilannetta on heikentynyt.

Lähtökohdilla on yhä enemmän vaikutusta siihen, millaisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia nuori näkee tulevaisuudessa – tai näkeekö niitä ylipäänsä. Monimuotoistuvassa Suomessa moni nuori kohtaa rasismia ja syrjintää arjessaan.

Jos oman elämän tukipilarit ovat kunnossa, on tulevaisuuteen helpompi suhtautua luottavaisemmin kuin silloin, jos jo nykyisyys näyttäytyy esteratana. Monen nuoren luottamus yhteiskunnan turvaverkkoihin horjuu. Pärjäämisen paineita lisäävät opiskeluun ja työelämään liittyvät vaatimukset sekä vertailuun kannustava sosiaalinen media.

Nuorten huoli omasta pärjäämisestä kietoutuu myös laajempaan huoleen yhteiskunnan ja maailman tulevaisuudesta. Koronapandemian, pitkittyneen julkisen talouden kestävyysvajeen ja Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan ja heikentyneen turvallisuustilanteen varjossa kasvaneille nuorille kriiseistä on tullut arkea ja luottamus yhteiskunnan kykyyn ratkoa haasteita on murentunut.

Positiivisena pilkahduksena näyttäytyy yhä useamman nuoren kokemus siitä, että vanhempien kanssa on helpompi jutella.

IHMISET

Nostoja datasta

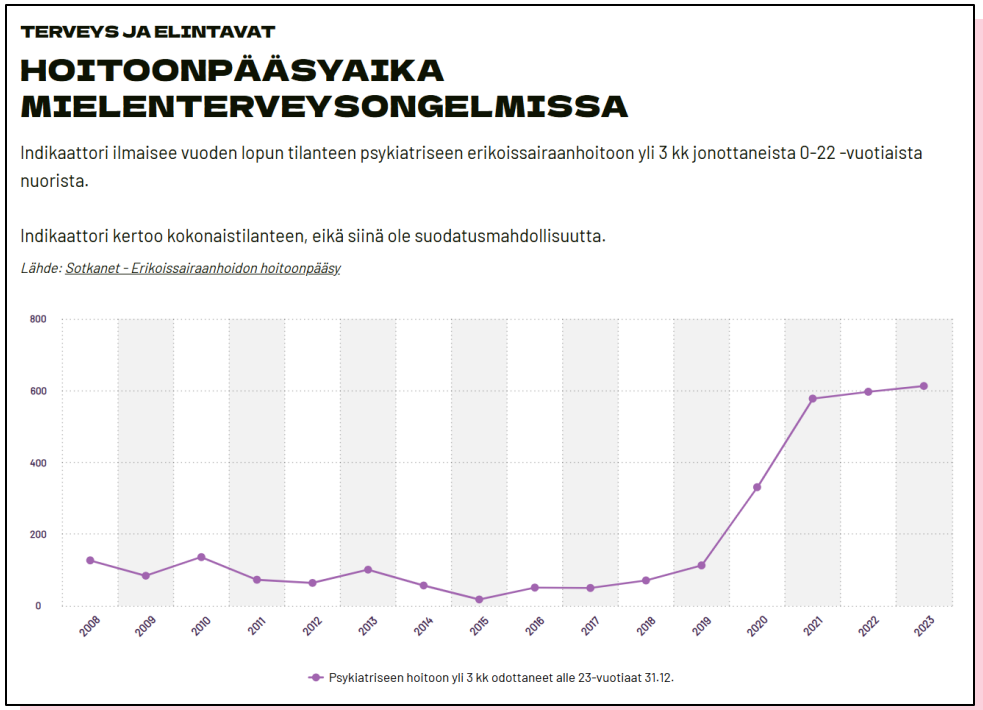

Yhä useamman nuoren hoitoonpääsyaika mielenterveysongelmissa on pitkittynyt.
Lähde: Suomen nuorisotyön tilastot

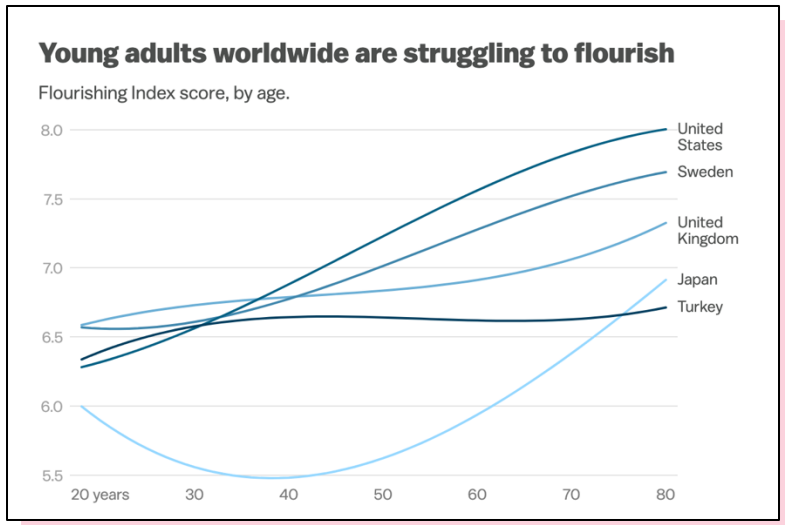

Kukoistusindeksi on yhdistelmäpistemäärä, joka perustuu onnellisuuteen ja elämään tyytyväisyyteen, henkiseen ja fyysiseen terveyteen, merkityksellisyyteen ja tarkoitukseen, luonteeseen ja hyveisiin sekä läheisiin sosiaalisiin suhteisiin. Aikaisemmin ihmiset ovat olleet onnellisimpia nuorina, mutta tällä hetkellä kukoistus kasvaa useissa maissa vasta iän myötä.
Lähde: VOX

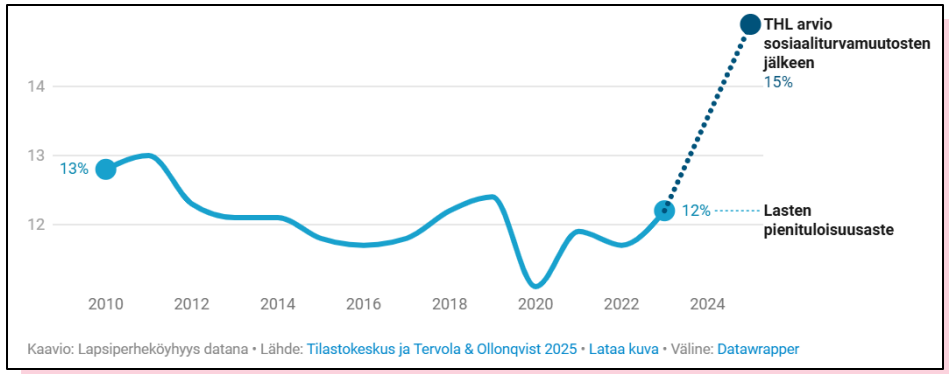

Yhä suurempi osuus lapsista elää pienituloisissa kotitalouksissa.
Lähde: Itla

Mitä tästä voi seurata?

Huono-osaisuus kasautuu ja periytyy

Nuorena koetut hyvinvointihaasteet voivat seurata nuoria aikuisuuteen. Vaikutukset voivat heijastua laajasti mm. työelämään, taloudelliseen toimeentuloon ja edellytyksiin perustaa perhe. Huono-osaisuuden kasautuminen voi kiihdyttää yhteiskuntaryhmien sosioekonomista erkaantumista. Niin köyhyyden kuin vanhempien koulutustason tiedetään helposti periytyvän seuraavalle sukupolvelle. Useat samanaikaiset yhteiskunnalliset kriisit vauhdittavat eriytymiskehitystä ja heikentävät jo ennestään huono-osaisten asemaa ja tulevaisuusnäkymiä.

Kiinnittyminen yhteiskuntaan haurastuu

Kun yhteiskunnan kyky tasata mahdollisuuksia heikkenee, nuoret voivat kokea, ettei yhteiskuntaan ja sen turvaverkkoihin voi enää luottaa. Jos nuoren lähtökohdat, kuten perheen sosioekonominen asema tai etninen tausta, aiheuttavat takamatkaa suhteessa muihin, se voi vaikeuttaa mahdollisuuksia saada esimerkiksi opiskelu- tai työpaikkoja. Tämä voi haurastuttaa nuoren kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan, varsinkin tulevaisuuteen liittyvän epävarmuuden lisääntyessä.

Sukupolvien välinen yhteys paranee

Vahvempi keskusteluyhteys nuorten ja vanhempien välillä voi auttaa nuoria tuntemaan, etteivät he jää yksin epävarmuuksien ajassa. Se voi myös luoda edellytyksiä sukupolvien väliselle vuoropuhelulle yhteiskunnallisista kysymyksistä ja auttaa aikuisia ymmärtämään paremmin nuorten kokemia haasteita ja huomioimaan heidän toiveitaan tulevaisuudelle. Tilanne ei kuitenkaan ole sama kaikille nuorille, eikä jokaisella ole elämässään turvallisia aikuisia.

IHMISET

KESKEINEN TULEVAISUUSUSKOON LIITTYVÄ KYSYMYS

Mitä jos yhteiskunta eriytyy voittajiin ja häviäjiin?

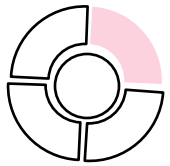

LUONTO

4. Sanojen ja tekojen ristiriita turhauttaa

LUONTO

”Kyllä se on semmoinen hyvin fundamentaalinen ja jotenkin perustavanlaatuinen huoli siitä, että onko meidän planeetalla tulevaisuutta, ja mitä täällä käy. […] Se liittyy myös omaan elämään, tämmöiset isommat teemat ja sitten just ehkä sitä kautta, että kannattaako jotenkin yrittää ja opiskella, hankkia töitä ja muuta, jos sitten tavallaan vastakauppana sitten onkin tämmöinen vähän henkitoreessa oleva maailma ja maapallo. Että kuinka paljon ja kauan tässä vielä on jotenkin tulevaisuutta. Nyt alkoi kuulostaa kauhean synkeelle, mutta siis semmoisena mä myös jotenkin sen vähän näenkin, että oikeasti semmoinen aika iso kysymys on se, että miten meidän käy.”

Nuori, 23 v.

KATSAUSTA VARTEN HAASTATELTU
13 NUORTA IKÄHAARUKASSA 15–24 VUOTTA.

Mistä on kyse?

Luonnon kantokyvyn mureneminen on globaali megatrendi, jonka vaikutukset näkyvät enenevissä määrin ihmisten elämässä. Viivyttely ilmastonmuutoksen hillinnässä pahentaa sen vaikutuksia ja kasvattaa siihen liittyviä riskejä heikentäen suoraan lasten, nuorten ja tulevien sukupolvien edellytyksiä elää hyvässä ja turvallisessa tulevaisuudessa.

Ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden ja sukupolvietiikan näkökulmasta tilanne on haastava: muutoksista kärsivät eniten ne, jotka ovat ajallisesti kaukana muutoksen aiheuttajista.

Nuoret kokevat vanhempia ikäryhmiä useammin luonnon kantokyvyn murenemisen vaikuttavan elämäänsä jo nyt. Vaikka ympäristökysymykset eivät ole kaikille nuorille yhtä tärkeitä, on kokemus niiden merkityksestä tulevaisuudelle varsin jaettu.

Yli 80 prosenttia suomalaisnuorista pitää ilmastonmuutosta merkittävänä globaalina uhkana ja 81 prosenttia sitä mieltä että ihmiskunta on epäonnistuttu planeetan suojelussa.

Monet nuoret kokevat vastuuta ilmastonmuutoksen ratkaisemisesta ja pyrkivät tekemään sitä tukevia ratkaisuja omassa elämässään. Nuoret kuitenkin kokevat, että ilmastovaikuttaminen on vaikeaa. Samaan aikaan, kun ongelmia ollaan jättämässä nuorten ratkottavaksi, heidän näkemyksiinsä suhtaudutaan vähätellen tai jopa vihamielisesti.

Nuoret toivovat yhteiskunnalta nopeita toimia ja sitä, että yhteiskunta mahdollistaisi ekologisemman elämäntavan. Poliittisen päätöksenteon kyvyttömyys ja hitaus vauhdittaa kestävyyssiirtymää turhauttaa monia nuoria, ja koettelee perustellusti heidän uskoaan tulevaisuuteen.

LUONTO

Nosto datasta

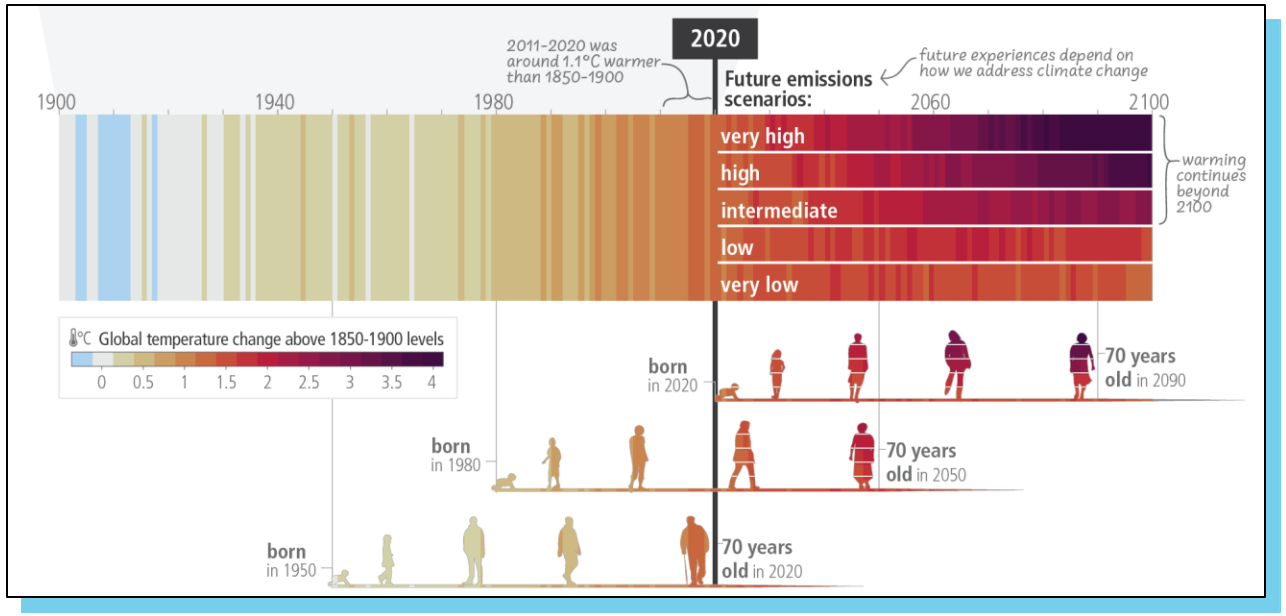

Ilmaston kuumenemisen vaikutus eri sukupolviin.

Lähde: Kuva on yksityiskohta hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) AR6-yhteenvedon raportin kuvasta SPM.1, joka esittää havaitut ja mahdolliset tulevat keskimääräiset globaalit lämpötilan muutokset. (YK:n hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli 2023)

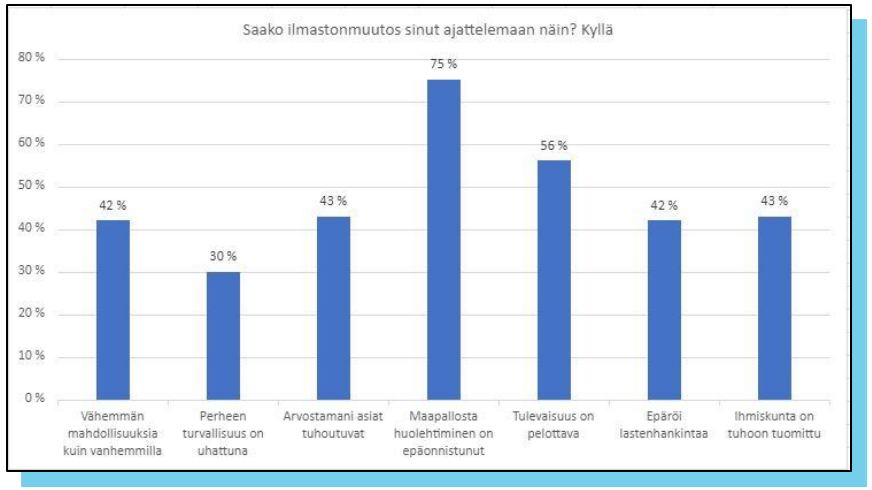

Ilmastonmuutos herättää suomalaisissa nuorissa paljon ajatuksia. Suurin osa nuorista ajattelee, että maapallosta huolehtiminen on epäonnistunut ja että tulevaisuus on pelottava. Monet myös kokevat, että ihmiskunta on tuhoon tuomittu ja että nuorilla on vähemmän mahdollisuuksia, kuin vanhemmilla.

Lähde: Ympäristöahdistus.fi (Alkuperäislähde: Hickman et al. 2021)

Mitä tästä voi seurata?

Ekologinen kriisi realisoituu

Ekologinen kestävyysvaje ei ylitä uutiskynnystä samalla tavalla kuin taloudellinen kestävyysvaje, vaikka sen vaikutukset nuoriin ja tuleviin sukupolviin ovat hyvin konkreettisia: äärisäät koettelevat infrastruktuuria, ruuantuotanto hankaloituu, sadat miljoonat ihmiset voivat tämän vuosisadan aikana joutua jättämään kotinsa ja kokonaiset yhteiskunnat voivat romahtaa, poliittiset jännitteet voivat lisääntyä niin maiden sisällä kuin geopolitiikassa.

Ekokriisi vaikuttaa elämänvalintoihin

Kylmän sodan aikana varttuneiden nuorten tulevaisuusnäkymiä varjostanut pelko ydinsodasta jäi toteutumattomaksi uhaksi. Sen sijaan ekokriisi on jo totta, ja sen eteneminen jatkuu myös tulevaisuudessa. Kriisin eteneminen ja epävarma tulevaisuus voivat ahdistaa ja vaikuttaa nuorten mielenterveyteen ja elämänvalintoihin, kuten perheen perustamiseen. Ahdistus voi myös aktivoida yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Usko demokraattiseen päätöksentekoon romahtaa

Jos nuorten usko päättäjien kykyyn pitää kiinni ilmastositoumuksista murenee, voi usko demokraattiseen päätöksentekoon romahtaa. Voivatko edustuksellinen demokratia ja poliittinen päätöksenteko säilyttää oikeutuksensa tulevien sukupolvien silmissä, jos ne eivät kykene turvaamaan heidän oikeuksiaan ja sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta?

LUONTO

KESKEINEN TULEVAISUUSUSKOON LIITTYVÄ KYSYMYS

Mitä jos hyvän ja turvallisen tulevaisuuden edellytykset ehtyvät?

TEKNOLOGIA

5. Algoritmit kiihdyttävät kuplautumista

TEKNOLOGIA

”Teknologian kehitys on yksi isoimmista mahdollisuuksista ihmiskunnalle, ja samaan aikaan yksi isoimmista uhista ihmiskunnalle. […] Itsekin, kun on aloittanut nuo opinnot, niin oon huomannut, että ihmiset käyttää erittäin paljon tekoälyä. Se ei tue omaa osaamista millään tavalla. Se tarjoaa helpon työkalun pois ongelmanratkaisusta. Samaan aikaan teknologia mahdollistaa esimerkiksi sellaisten sairauksien parantamista ja sellaisten ongelmien ratkaisua, mikä ei ollut aiemmin mahdollista. […] Mutta kun nuoret ei opi käyttämään sitä oikein […], mä pelkään että kuinka monella on kykyä siihen kriittiseen ajatteluun, kun se tekoäly hoitaa kaiken kriittisen ajattelun ja antaa tehtäviin esimerkiksi vääriä vastauksia.”

Nuori, 21 v.

KATSAUSTA VARTEN HAASTATELTU
13 NUORTA IKÄHAARUKASSA 15–24 VUOTTA.

TEKNOLOGIA

Algoritmit kiihdyttävät kuplautumista

Ruudut vievät yhä isomman osan nuorten ajasta. Nuoret eivät enää mene nettiin, vaan elävät siellä. Tietoa on tarjolla rajattomasti, eikä elämä verkossa koskaan ole tauolla. Yhteiskunnan digitalisoituessa elämä ruutujen ääressä lisääntyy entisestään.

Somesta voi löytää hyödyllistä tietoa, ja se tarjoaa mahdollisuuksia sosiaalisten suhteiden solmimiseen ja ylläpitoon. Samalla some luo uudenlaisen ympäristön, jossa nuoret rakentavat suhdetta maailmaan ja toisiin ihmisiin. Algoritmit ohjaavat nuoria kiinnostuksenkohteista ja taustatekijöistä riippuen eri suuntiin. Esimerkiksi tyttöjen ja poikien kokemukset sosiaalisesta mediasta eroavat merkittävästi. Jaettu käsitys maailmasta murenee ja sosiaaliset kuplat syvenevät. Tämä luo tilaa vastakkainasetteluille, viholliskuvien luomiselle ja erilaisille syrjinnän muodoille, kuten rasismille.

Some-ympäristöstä ja -vaikuttajista on tullut merkittävämpiä nuorten ajattelua ja yhteiskunnallista sosialisaatiota ohjaavia tekijöitä kuin vanhemmista tai koulusta. Somessa nuoret usein kohtaavat maailman ja tekevät siitä tulkintoja ilman aikuisten tukea.

Sosiaalinen media altistaa myös erilaisille turvallisuusuhille ja vaikuttamispyrkimyksille. Some ruokkii lisäksi tyytymättömyyttä omaan elämään markkinoimalla loputtomia vaihtoehtoja ja menestystarinoita, joissa menestys on itsestä kiinni. Mielikuvissa maailma jakautuu voittajiin ja häviäjiin.

Samaan aikaan tekoäly haastaa kriittisen ajattelun taitoja. Jos vastaukset kaikkiin kysymyksiin saa helposti netistä, voi suhde tietoon muuttua ja kyky tulkita yhteiskunnan ilmiöitä ja ymmärtää toisia ihmisiä heikentyä.

TEKNOLOGIA

Nostoja datasta

Oletko kokenut tai kohdannut älypuhelinta käyttäessäsi joitakin seuraavia asioita viimeisen vuoden aikana? (sukupuolen ja iän mukaan, %)

	SUKUPUOLI		IKÄ			
	Mies	Nainen	15–19	20–24	25–29	Yht.
Ulkonäköpaineita	25%	60%	40%	45%	40%	42%
Vihapuhetta, syrjiviä tai rasistisia sisältöjä	32%	48%	34%	41%	44%	40%
Vaikuttamaan pyrkivää, virheellistä tai valheellista sisältöä	28%	37%	21%	37%	38%	32%
Huonommuuden tunteita, alhaista itsetuntoa	20%	37%	28%	29%	27%	28%
Ahdistavia sisältöjä, jotka ovat jääneet vaivaamaan minua	16%	35%	22%	28%	26%	25%
En mitään näistä	31%	14%	25%	18%	25%	23%
Ihmissuhteisiini liittyviä haittoja (esim. väärinymmärryksiä, riitoja puhelimen käytöstä)	15%	26%	23%	19%	18%	20%
Yksinäisyyttä, ulkopuolisuuden kokemusta	13%	21%	15%	18%	18%	17%
Seksuaalista häirintää	7%	25%	23%	14%	11%	16%
Taloudellisia haittoja (esim. harkitsematon ostelu verkossa, uhkapelaaminen)	15%	14%	12%	16%	16%	14%
Olen joutunut tietomurron tai verkkohuijauksen uhriksi	9%	5%	6%	9%	5%	7%
Minulle on laittomasti kaupiteltu verkossa esim. huumausaineita, nikotiinituotteita tai alkoholia	8%	6%	10%	7%	4%	7%
Minua on kiusattu	7%	5%	9%	6%	3%	6%
Olen kohdannut henkeeni tai terveyteeni liittyvää uhkailua	7%	3%	8%	5%	2%	5%
Yksityisiä tietojani on jaettu luvattomasti verkossa	5%	2%	4%	5%	3%	4%
Jotain muuta	1%	1%	1%	0%	1%	1%

Nuoret kokevat älypuhelinta käyttäessään usein kielteisiä asioita, kuten ulkonäköpaineita ja vihapuhetta.
Lähde: Kavi 2024

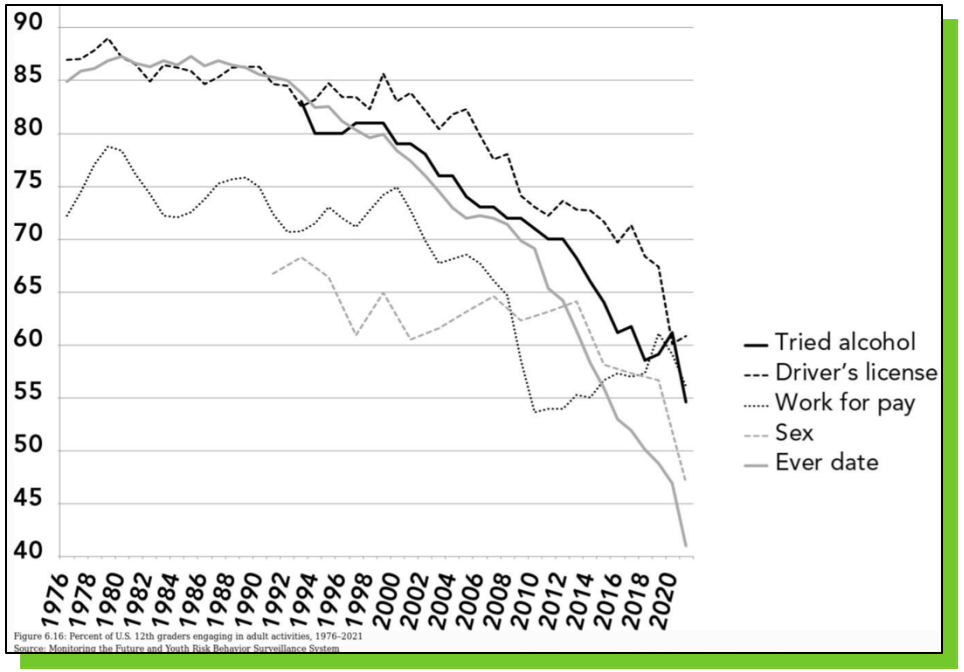

Nuorten ajankäyttötutkimus Yhdysvalloista kertoo ajankäytön muutoksista älypuhelinten ilmestymisen jälkeen.
Lähde: The Decline in Adult Activities Among U.S. Adolescents, 1976–2016

TEKNOLOGIA

Mitä tästä voi seurata?

Sosiaaliset suhteet muuttuvat pinnallisiksi

Runsaan ruutuajan ja sen aiheuttaman sosiaalisen etääntymisen vaikutukset voivat heijastua nuorten hyvinvointiin ja mielenterveyteen, mutta myös vuorovaikutustaitoihin ja sosiaalisiin suhteisiin, jopa perheenperustamiseen. Nuorten koettu yksinäisyys lisääntyy ja vahvistaa näköalattomuutta suhteessa tulevaisuuteen.

Kyky ratkoa tulevaisuuden haasteita heikkenee

Sosiaalistuminen yhteiskuntaan on murroksessa, kun nuoret rakentavat suhdettaan maailmaan somessa. Yhteisen tietopohjan eriytyminen vaikeuttaa ihmisten kykyä muodostaa jaettua ymmärrystä yhteiskunnasta ja sen haasteista. Jos eri ryhmillä on omat ”totuutensa”, vastakkainasettelut lisääntyvät ja yhteiskunnan kyky ratkoa haasteita heikentyy.

Some voimistaa yhteiskunnallista vaikuttamista

Some tarjoaa kanavan nuorten tyytymättömyydelle ja vauhdittaa yhteiskunnallisia vaikuttamispyrkimyksiä. Fridays for Future kokosi nuoret globaalisti vaatimaan aktiivisempia ilmastotoimia. Viime aikoina Z-sukupolven aktivistit ovat eri puolilla maailmaa nousseet vastustamaan korruptiota ja vaatimaan parempaa tulevaisuutta. Mielenosoitukset Nepalissa, Perussa ja Madagaskarilla ovat johtaneet vallan vaihtumiseen.

TEKNOLOGIA

KESKEINEN TULEVAISUUSUSKOON LIITTYVÄ KYSYMYS

Mitä jos yhteiskunnan yhtenäisyys murenee?

4. Neljä vaihtoehtoista tulevaisuutta

Muutoksista tulevaisuusnäkymiin

Muutosten kokonaiskuvan pohjalta olemme rakentaneet neljä vaihtoehtoista tulevaisuusnäkymää. Ne avaavat näköaloja siihen, mihin suuntaan nuorten tulevaisuususko voi kehittyä Suomessa seuraavan noin 10–15 vuoden kuluessa, ja mitä siitä voi seurata yhteiskunnalle.

Tulevaisuuksien jäsentelyssä olemme soveltaneet tulevaisuudentutkimuksen professorin Jim Datorin kehittämää neljän tulevaisuuden arkkityyppiä.

Seuraavilla sivulla esittelemme tarkemmin jokaisen tulevaisuusnäkymän. Kuvaamme lyhyesti, miten kyseiseen tulevaisuuteen on päädytty ja millaisia vaikutuksia kuvatulla kehityksellä on ollut suomalaiseen yhteiskuntaan.

Tulevaisuusnäkymät eivät ole ennusteita vaan ajattelun herättäjiä. **Vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kautta haluamme kutsua pohtimaan, millaisia seurauksia erilaisilla kehityskuluilla voi olla ja millaisia tulevaisuuksia kohti haluamme kulkea.** Mikään tulevaisuus ei ole vääjäämätön, sillä tulevaisuus muotoutuu nykyhetken valintojen tuloksena.

Neljä vaihtoehtoista tulevaisuutta

1. **Alenevien odotusten Suomi**: Nuorten tulevaisuususkon hidas heikkeneminen
2. **Aivovuodon Suomi**: Nuorten tulevaisuususkon romahtaminen
3. **Rinnakkaisten todellisuuksien Suomi**: Nuorten tulevaisuususkon eriytyminen
4. **Hyvän kierteen Suomi**: Nuorten tulevaisuususkon vahvistuminen

1. Alenevien odotusten Suomi:

Nuorten tulevaisuususkon hidas heikkeneminen

Suomen yhteiskuntaa, taloutta ja päätöksentekoa ei kyetä uudistamaan, mikä ylläpitää nuorten tulevaisuususkon hidasta hiipumista. Kyse on eräänlaisesta shifting baseline -ilmiöstä: jokainen sukupolvi pitää oman nuoruutensa odotuksia normaalina, vaikka ne olisivat aiempaa vaatimattomampia. Nuoret mukauttavat toiveensa tähän uuteen normaaliin ja tekevät sen mukaisia valintoja. Ne johtavat toteumiin, jotka vahvistavat entistä matalampia odotuksia seuraavalle sukupolvelle.

Seurauksena on itseään voimistava kierre, jossa tulevaisuususko hiipuu sukupolvi sukupolvelta. Suomalainen yhteiskunta ei kriisiydy, mutta sen elinvoima ja uudistumiskyky heikkenee. Tulevaisuususkon murenemisen seurauksena työn merkitys nuorten silmissä muuttuu, korkeakoulutus menettää vetovoimaansa, ja inhimillinen pääoma surkastuu. Teknologian tuottavuushyötyjä ei pystytä hyödyntämään.

Epävarmuus toimeentulosta viivästyttää opintoja, perheellistymistä ja kotoa muuttamista, mikä pahentaa työvoimapulaa ja laskee syntyvyyttä. Nuorten luottamus demokratiaan ja instituutioihin heikkenee, jolloin vanhempien ikäluokkien ääni korostuu päätöksenteossa entistä voimakkaammin.

*Meemi tehty Meme generatorilla

2. Aivovuodon Suomi:

Nuorten tulevaisuususkon romahtaminen

Suomen talous ajautuu lamaan ja nuorten massatyöttömyys räjähtää käsiin. Nuorten työllistymistä vaikeuttaa myös pitkään jatkunut ja laajamittainen vähemmän kokemusta edellyttävien työtehtävien automatisointi tekoälylle. Epävarmuus työstä ja toimeentulosta sekä demokraattisten instituutioiden ja poliittisten päättäjien kyvyttömyys vastata näihin huoliin johtaa nuorten yhteiskunnalliseen näköalattomuuteen ja tulevaisuususkon romahdukseen.

Suomalainen yhteiskunta ja sen jatkuvuudenhallinta kriisiytyvät, kun tulevaisuususkonsa menettäneet nuoret kyseenlaistavat sen legitimiteetin. Kymmenet tuhannet nuoret muuttavat valoisamman tulevaisuuden perässä pois Suomesta. Työmarkkinat tyhjenevät nuorista, startup-kenttä kuihtuu ja asuntomarkkinat notkahtavat myös kasvukeskuksissa.

Suomeen jääneistä nuorista merkittävä osa menettää luottamuksen valtaapitäviin poliittisiin puolueisiin ja päättäjiin. Tämä kanavoituu ääriliikkeisiin, protesteihin ja mellakoihin. Syrjäytyminen ja rikollisuus kasvavat, syntyvyys romahtaa ja mielenterveyspalvelut ylikuormittuivat.

*Meemi tehty Meme generatorilla

3. Rinnakkaisten todellisuuksien Suomi:

Nuorten tulevaisuususkon eriytyminen

Suomessa yhteiskunnallinen eriarvoistuminen syvenee taloudellisten, teknologisten, väestöllisten ja alueellisten murrosten sekä tietoisten poliittisten päätösten seurauksena. Myös nuorten elämä jakautuu syntymässä määrittyviin erillisiin kupliin, jotka voivat sijaita maantieteellisesti lähekkäin, mutta olla kokemuksiltaan täysin erilaisia.

Osa nuorista kasvaa ympäristöissä, joissa resurssit ja mahdollisuudet ovat runsaat. He käyvät hyviä kouluja, hakeutuvat huippuyliopistoihin ja etenevät vaativiin tehtäviin. Myöhemmin he siirtävät omille lapsilleen saman uskon ja maailmankuvan sekä sosioekonomiset lähtökohdat. Toiset nuoret kasvavat työttömyyden, sosiaalisten ongelmien ja yhteiskunnallisen näköalattomuuden ympäröiminä. Heidän on vaikea kuvitella itselleen tästä poikkeavaa tulevaisuutta, mikä synnyttää sukupolvi sukupolvelta syvenevän kierteen.

Suomalaisten todellisuudet erkanevat yhä kauemmaksi toisistaan ja yhteiskunnallinen ilmapiiri polarisoituu. Maa jakautuu voittajiin ja häviäjiin, mutta suomalainen hyvinvointivaltio ja edustuksellinen demokratia menettävät legitimiteettinsä molempien silmissä.

*Meemi tehty Meme generatorilla

4. Hyvän kierteen Suomi:

Nuorten tulevaisuususkon vahvistuminen

Päämäärätietoiset ja pitkäjänteiset päätökset suomalaisen yhteiskunnan eri osa-alueilla ovat vähitellen elvyttäneet nuorten uskon tulevaisuuteen. Yhteiskunnalliset ongelmat tai tulevaisuuteen liittyvät huolet eivät ole kadonneet Suomesta tai nuorten mielistä. Ne eivät kuitenkaan enää lamaannuta tai passivoi nuoria, sillä he kasvavat yhteiskunnassa, jota leimaa vahva usko ja halu vaikuttaa yhteiseen tulevaisuuteen.

Nuorten tulevaisuususkon palautumista ovat vauhdittaneet konkreettiset yhteiskunnalliset uudistukset, kuten äänestysikärajan laskeminen 16 ikävuoteen ja tulevien sukupolvien oikeuksien kirjaaminen perustuslakiin. Perustulon kaltaiset hyvinvointivaltion turvaverkkojen uudistukset ovat vähentäneet nuorten kokemusta tulevaisuuden epävarmuudesta.

Nuorten tulevaisuususkon vahvistuminen on puhaltanut uutta eloa koko yhteiskuntaan pitkittyneen pysähtyneisyyden jälkeen. Tämä on luonut itseään ruokkivan hyvän kierteen: päättäjät saavat mandaatin tehdä lisää pitkäjänteisiä uudistuksia, jotka edelleen parantavat nuorten elämää, ja joiden seurauksena nuoret puolestaan haluavat panostaa suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen.

*Meemi tehty Meme generatorilla

5. Ehdotuksia nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseksi

Miten vahvistaa nuorten tulevaisuususkoa?

Katsauksen loppuun olemme koonneet ehdotuksia nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseksi. Toivomme, että ne **herättävät keskustelua ja kannustavat muitakin toimijoita ratkaisujen etsimiseen**.

Lähtökohta nuorten tulevaisuususkon vahvistamiselle tässä hetkessä on laittaa perusasiat kuntoon. Ne antavat nuorille eväät voida hyvin, kiinnittyä yhteiskuntaan ja tähyillä kohti tulevaisuutta. Suosituksia olemme koonneet seuraavalle sivulle.

Lisäksi tarvitaan toimia, jotka luovat edellytyksiä nuorten tulevaisuususkon vahvistumiselle myös pidemmällä aikavälillä. Koska tulevaisuususkossa on kyse myös toimijuudesta suhteessa tulevaisuuteen, tulisi **meidän ensisijassa lisätä nuorten mahdollisuutta olla mukana rakentamassa sellaista tulevaisuutta, jota hekin haluavat tavoitella**. Kyselytutkimusten mukaan nuorten mielestä hyvän tulevaisuuden tärkeitä elementtejä ovat muun muassa ilmastonmuutoksen torjuminen, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääminen sekä hyvinvointivaltion turvaaminen.

Paremman tulevaisuuden rakentamisen ohella tarvitaan mekanismeja, joilla varmistetaan ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus päätöksenteossa sekä tulevaisuuden haasteiden ja mahdollisuuksien parempi ennakointi. **Peräänkuulutamme myös tarvetta lisätutkimukselle, jotta ymmärtäisimme paremmin ilmiötä, sen seurauksia ja ratkaisumahdollisuuksia.**

Ehdotuksemme nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseksi:

1. Laitetaan perusasiat kuntoon.
2. Lisätään nuorten tulevaisuusvaltaa.
3. Panostetaan pitkäjänteiseen ja ennakoivaan hallintoon.
4. Tuodaan ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus osaksi päätöksentekoa.

1. Laitetaan perusasiat kuntoon

Lapsiperheköyhyyden vuoksi moni nuori rakentaa tulevaisuuttaan takamatkalta. Suomessa arvioidaan pian olevan lähes 150 000 lasta, jotka elävät köyhyysrajan alla. Näin ei pitäisi olla. Riittävä elintaso on jokaisen lapsen ja nuoren oikeus.

Jokaisella nuorella tulee olla vähintään yksi luotettava aikuinen, johon turvautua. Kaikilla nuorilla ei ole turvallista aikuista omasta takaa. Luotettavia aikuisia voivat olla vanhempien lisäksi opettajat, nuorisotyöntekijät tai harrastuksia ohjaavat aikuiset.

Mielenterveys on henkilökohtaista, mutta myös yhteiskunnallista. Nuorten mielenterveysongelmat ovat olleet pidempään kasvussa ja hoitoon pääsy on paikoin vaikeaa. Nuorten mielenterveysongelmien ehkäisyyn ja hoitoon laitetut eurot maksavat itsensä takaisin.

Suomen pitäisi tuntua kodilta ihan jokaiselle nuorelle, taustasta riippumatta. Suomen väestö monimuotoistuu vauhdilla, mutta moni nuori kohtaa arjessaan jatkuvasti rasismia ja syrjintää. Syrjimättömyyden tulisi olla yhteiskuntamme perusarvo.

Kesätyö, harjoittelupaikka tai ensimmäinen työpaikka voi muuttaa nuoren elämän. Nuorisotyöttömyys on Suomessa historiallisen korkealla, eikä tekoälyn kehitys helpota nuorten kiinnittymistä työelämään. Nuorisotyöttömyys edellyttää päättäväisiä toimia kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.

Annetaan nuorille aikaa olla nuoria. Nuorten kokema paine näkyy mm. koulutus- ja uravalintojen kuormittavuutena sekä lisääntyvinä mielenterveyden haasteina. Annetaan nuorille tilaa hengähtää ja hakea suuntaansa ilman kiirettä.

2. Lisätään nuorten tulevaisuusvaltaa

Tulevaisuususkon kannalta ei ole yhdentekevää, ketkä määrittelevät mahdollisia ja toivottavia tulevaisuuksia eli käyttävät tulevaisuusvaltaa. Nuorten toiveet, huolet ja näkökulmat jäävät helposti sivuun sekä päätöksenteon prosesseissa että tulevaisuudesta käytävissä keskusteluissa. Vallan näkökulmasta on olennaista, että nuorten osallistumisella on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten kytkös päätöksentekoon tai yhteiskunnalliseen keskusteluun tulevaisuuksista.

Mitä pitäisi tehdä? Meidän tulisi vahvistaa nuorten tulevaisuusvaltaa ja osallisuutta päätöksenteossa määrätietoisesti. Meillä on jo hyviä olemassa olevien rakenteita, kuten nuorisovaltuustot, mutta niiden rinnalle tarvitaan keinoja saavuttaa entistä laajempi joukko nuoria. Näitä voivat olla esimerkiksi suosituksia päätöksenteon tueksi tekevät lasten ja nuorten kansalaispaneelit tai digiosallistamisen muodot. Tutkimusten perusteella äänestysikärajan saavuttaminen kouluaikana lisää todennäköisyyttä jatkaa äänestämistä tulevaisuudessa. Päätöksentekoon osallistumisen lisäksi on tärkeää, että että nuorilla olisi tiloja ja mahdollisuus keskustella myös enemmän siitä, millaista tulevaisuutta he toivoisivat, ja että nuoret saisivat tukea tulevaisuusajatteluun.

Esimerkkejä

Nuorille suunnatut puntaroivat kansalaispaneelit

Digitaaliset vaikuttamisen tavat

Äänestysikärajan laskeminen 16 ikävuoteen

Tulevaisuusvaltaa laajentavat kokeilut esimerkiksi kaavoituksessa ja ilmastotyössä

Kanadan pääministerin nuorten neuvosto

Skotlannin kansallinen tekoälystrategia, jossa lapset ovat osallisina

3. Panostetaan pitkäjänteiseen ja ennakoivaan hallintoon

Nyt nähtävissä olevat pitkäkestoiset kehityskulut tulevat merkittävästi vaikuttamaan nuorten elämään ja siten myös nuorten tulevaisuususkoon. Esimerkiksi tekoälyn kehitys todennäköisesti vähentää avustavia roolien määrää eli juuri niitä monen nuoren ensimmäisiä työtehtäviä. Samaan aikaan pitkään tiedossa olleet, mutta hitaammin kehkeytyvät kehityskulut kuten ilmaston kuumeneminen tai väestön ikääntyminen muokkaavat olennaisesti sitä tulevaisuutta, johon nuoret kasvavat.

Mitä pitäisi tehdä? Meidän tulisi panostaa pitkäjänteiseen ja ennakoivaan hallintoon, jossa muutosten erilaisia vaikutuksia tarkastellaan systeemisesti ja lyhyen aikavälin näkökulmista irrottautuen. Ennakoinnin avulla voidaan tunnistaa myös merkittävimpiä nuorten nuorten tulevaisuuteen vaikuttavia muutosvoimia, ja näin tukea päätöksenteon vaikutusten arviointia lasten, nuorten sekä tulevien sukupolvien näkökulmasta.

Esimerkkejä

Selvitys: Kohti pitkäjänteistä hallintoa – Tulevaisuustietoisuudesta toimintaan

Tulevaisuusselonteko 2023

Tulevaisuusselonteko 2025

Tulevaisuusvaliokunta

4. Tuodaan ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus osaksi päätöksentekoa

Lapset ja nuoret ovat keskeinen linkki nykyisten ja tulevien sukupolvien välillä. Tulevilla, vielä syntymättömillä sukupolvilla ei ole edustusta poliittisessa järjestelmässä, ja sitovien rakenteiden ja käytänteiden puuttuessa heidän tulevaisuutensa ovat nykyihmisten hyväntahtoisuuden varassa. Tulevat sukupolvet voidaan käsittää myös poliittisiksi subjekteiksi, joita tulee suojella, edustaa ja huomioida poliittisessa päätöksenteossa. Tämä kuitenkin edellyttää edustukselliselta demokratialta uudenlaisia institutionaalisia ratkaisuja.

Mitä pitäisi tehdä? Meidän pitäisi kehittää päätöksenteon ja hallinnon rakenteisiin velvoittavia mekanismeja, joiden avulla voimme varmistaa, että tulevien sukupolvien oikeudet huomioidaan osana päätöksentekoa. Maailmalta löytyy monia hyviä esimerkkejä tulevien sukupolvien edustajista arviointiviitekehyksiin. Olennaista on, etteivät tulevien sukupolvien oikeudet jää sanahelinäksi, vaan vaikuttavat aidosti päätösten valmisteluun.

Esimerkkejä

Walesin tulevien sukupolvien komissaari

Gulbenkian säätiön arviointikehys reilusta politiikasta kaikille sukupolville

Japanin Futures Design metodi tulevien sukupolvien huomioimiseen

Euroopan komission sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta vastaava komissaari

Säännökset tulevista sukupolvista kansallisissa perustuslaeissa esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Saksassa

6. Lopuksi

Yhteenvetäviä havaintoja

Nuorten tulevaisuususko horjuu, mutta meillä on velvollisuus ja hyvät edellytykset kääntää kehityksen suunta. Tartutaan toimeen ja osoitetaan, että nuorilla ja heidän tulevaisuudellaan on meille aikuisille väliä.

Tässä ennakointikatsauksessa olemme tarkastelleet nuorten tulevaisuususkon horjumista yhteiskunnallisena tulevaisuuskysymyksenä. **Kokoamamme ennakointitiedon pohjalta voi perustellusti esittää, että nuorten tulevaisuususkoa koetellaan jatkossa todennäköisesti yhä voimakkaammin ja useammasta suunnasta.**

Tulevaisuususko ohjaa nuorten elämänvalintoja, jotka puolestaan vaikuttavat koko yhteiskunnan kehitykseen. **Pidemmällä aikavälillä nuorten tulevaisuususkossa on kyse koko yhteiskunnan elinvoimasta ja uudistumiskyvystä**.

Huolestuttavasta kehityksestä huolimatta nuorten tulevaisuususkon mureneminen ei ole väistämätöntä. Tämä edellyttää kuitenkin pikaisia, päämärätietoisia ja pitkäjänteisiä toimia yhteiskunnan eri sektoreilla.

Ennakointikatsauksemme keskeinen viesti on, että yhteiskunnan tulisi muuttua – ei nuorten. Meidän on suunnattava katseemme yhteiskunnassa tapahtuviin kehityskulkuihin, jotka heikentävät nuorten tulevaisuususkoa, ja rakennettava päättäväisesti tulevaisuutta, johon nuoret aidosti voivat ja haluavat uskoa. Tämä edellyttää meiltä rohkeutta uudistaa yhteiskuntaa.

Tästä hetkestä katsottuna tulevaisuuksia on monia. Voimme vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muodostuu. Tarvitsemme mukaan kaikki, myös nuoret, sillä parempaa tulevaisuutta nuorille voimme rakentaa vain yhdessä nuorten kanssa.

Ota yhteyttä

Lilli Poussa
lilli.poussa@sitra.fi

Sanna Rekola
sanna.rekola@sitra.fi

Otto Tähkäpää
otto.tahkapaa@sitra.fi

7. Työkaluja tulevaisuuksien pohtimiseen

Työkaluja tulevaisuuksien pohtimiseen

Tässä katsauksessa olemme tarkastelleet ja tulkinneet nuorten tulevaisuususkon heikkenemistä yhteiskunnallisena tulevaisuuskysymyksenä. Koska pyrkimyksemme on herätellä aiheesta keskustelua, seuraavassa muutama vinkki aiheen käsittelyyn itsenäisesti tai omassa organisaatiossa.

Polak-peli

Seuraavalla dialla esittelemämme Polak-peli tarjoaa keinon hahmottaa tulevaisuususkon mosaiikkimaista luonnetta yhdessä toisten kanssa ja virittää samalla keskustelua asenteista tulevaisuutta kohtaan.

Vaihtoehtoiset tulevaisuudet

Luvussa neljä esittelemämme neljän vaihtoehtoisen tulevaisuusnäkymän äärellä voi pohtia seuraavia kysymyksiä:

- Mistä tiedämme mitä tulevaisuutta kohti olemme menossa? Mitä merkkejä on ilmassa?
- Mitä eri tulevaisuuksista seuraisi minulle tai omalle yhteisölleni tai organisaatiollemme
- Mitä pitäisi nyt tehdä?
- Miten voimme vahvistaa toivottuja kehityskulkuja?

Lisää ennakoinnin työkaluja löydät Sitran verkkosivuilta Tulevaisuuden tekijän työkalupakista, mistä löytyvät myös esimerkiksi tässä raportissa käytetyt PESTE- ja tulevaisuuspyörä -työpohjat.

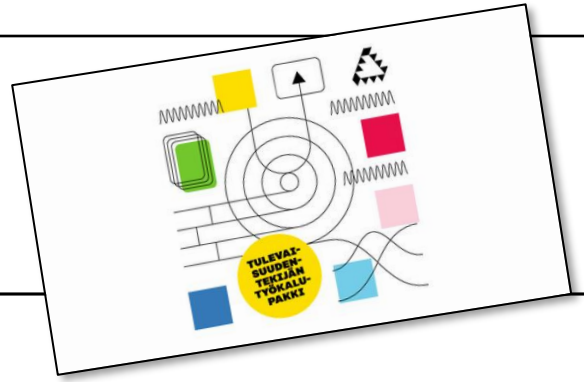

Tulevaisuuskeskustelu Polak-pelin avulla

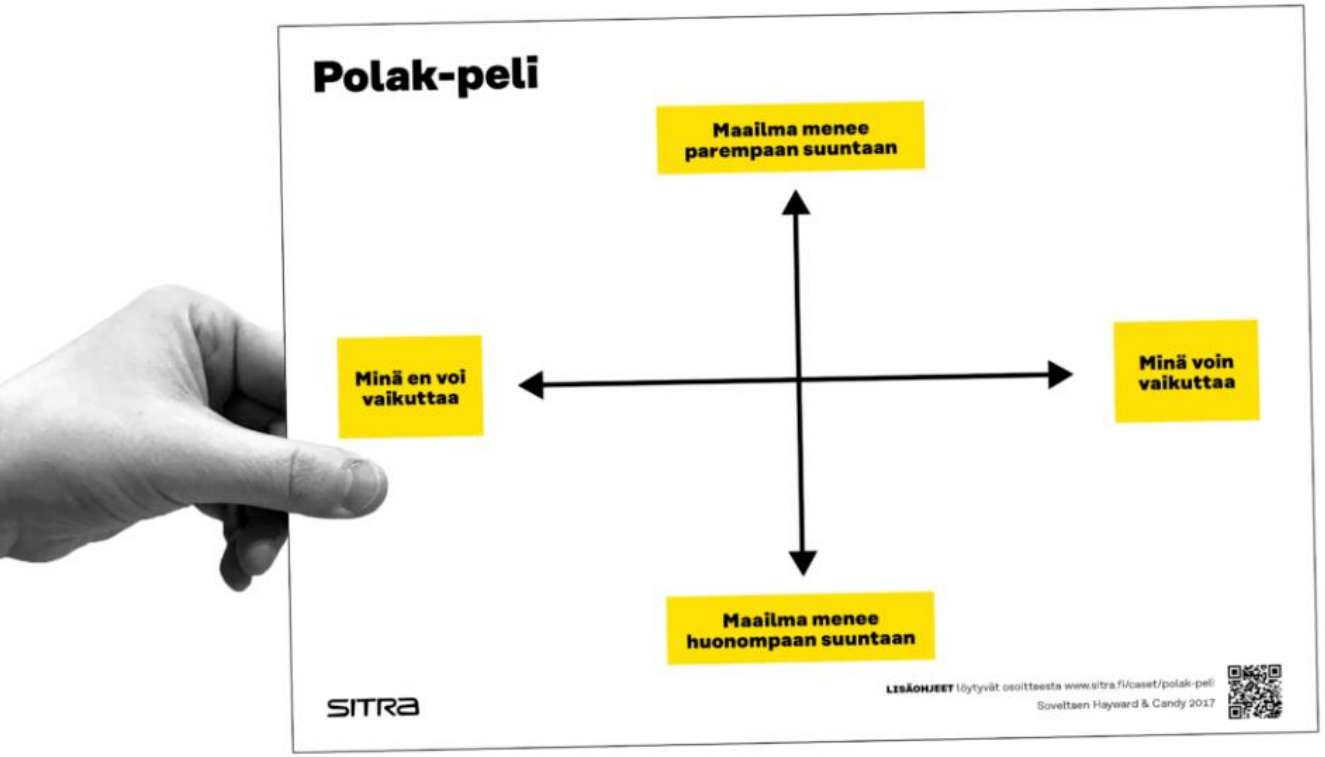

Tulevaisuudentutkija **Fred Polak** kuvaa kirjassaan The Image of the Future kahta ulottuvuutta, joiden kautta voimme tunnistaa ja tarkastella asenteitamme tulevaisuutta kohtaan.

Ensimmäinen ulottuvuus liittyy siihen, millaisena näemme tulevaisuuden. Uskommeko, että tulevaisuus voi kehittyä myönteiseen suuntaan? Toinen ulottuvuus liittyy toimijuuteen. Uskommeko, että yhdessä tai erikseen voimme vaikuttaa tulevaisuuden suuntaan ja muotoutumiseen?

Molemmat ulottuvuudet – tulevaisuuskäsitys ja toimijuus – ovat olennaisia tulevaisuususkon näkökulmasta. Polak-peli tarjoaakin keinon hahmottaa tulevaisuususkon mosaiikkimaista luonnetta. Pelin pelaamisen tarkemmat ohjeet löydät Sitran tulevaisuuden tekijän työkalupakista.

Ennakoinnin käsitteitä

Ennakointi: tulevaisuuteen vaikuttavien tekijöiden tunnistamista, vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kartoittamista ja toimenpiteiden määrittelyä toivottuun tulevaisuuteen pääsemiseksi. Ennakointi tukee tulevaisuutta koskevaa päätöksentekoa, johon liittyy väistämättä epävarmuutta. Ennakoinnissa ei pyritä ennustamaan täsmällisesti tulevaisuutta.

Megatrendi: laaja muutoksen kaari, useista ilmiöistä koostuva yleinen kehityssuunta. Megatrendi kuvaa yhteiskunnallista muutosta, joka usein tapahtuu globaalilla tasolla ja joka ei muutu kovin nopeasti.

Skenaario: uskottava kuvaus jostain tulevaisuuden tilanteesta sekä siihen johtavista tapahtumista.

Trendi: kehityssuunta, kuvaus muutoksesta. Trendi kertoo, mihin suuntaan asiat tällä hetkellä muuttuvat. Trendit voivat vaihdella alueittain ja muuttua lyhyelläkin aikavälillä

Tulevaisuudet: ennakoinnissa puhutaan tulevaisuudesta monikossa, sillä on useita mahdollisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Mikään yksittäinen tulevaisuus ei vyöry päällemme vääjäämättä, vaan voimme vaikuttaa siihen, millaiseksi tulevaisuus muotoutuu.

Tulevaisuusnäkymä: keskustelussa esiintyvä kuvaus tai näkemys siitä, millainen tulevaisuus voisi olla.

Tulevaisuusvalta: valta määrittää sitä, mitä tulevaisuudessa pidetään mahdollisena tai toivottavana.

8. Näin katsaus tehtiin

Näin katsaus tehtiin

Työmme fokus on ollut nuorten tulevaisuususkoon vaikuttavien tekijöiden tunnistamisessa, vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kartoittamisessa sekä ehdotusten pohtimisessa nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseksi. Katsaus ei kata kaikkia relevantteja nuorten tulevaisuususkoon liittyviä näkökulmia.

Olemme tehneet tämän ennakointikatsauksen Sitrassa asiantuntijatyönä perehtyen erilaisiin aineistoihin kuten kyselytutkimuksiin, tutkimusraportteihin, ja kirjallisuuteen. Lisäksi tapasimme 33 eri alojen asiantuntijaa, joiden osaaminen liittyi jollakin tavoin nuoriin, nuoruuteen tai niihin teemoihin, joita kehityskulkujen kokonaiskuvassa (katsauksen luku 3) käsitellään.

Tausta-aineistoihin sisältyy 13 nuoren haastattelut, jotka toteutti tutkija Perttu Männistö. Haastatellut nuoret ovat iältään 15–24-vuotiaita, käyvät eri koulutusasteita ja asuvat eri puolella Suomea. Haastattelut tehtiin syys-lokakuun 2025 aikana. Koska tutkimus toteutettiin nopealla aikataululla, kokonaan etänä ja tutkimukseen osallistuminen perustui henkilön omaan haluun osallistua tutkimukseen, olemme suhtautuneet aineistoon muuta aineistoa täydentävänä materiaalina.

Kehityskulkujen tarkastelussa (luku 3.) hyödynsimme PESTE-viitekehystä, jonka avulla nuorten tulevaisuususkoon vaikuttavia kehityskulkuja oli mahdollista tarkastella moninäkökulmaisesti. Ilmiöiden mahdollisia vaikutuksia tulevaisuuteen hahmottelimme soveltaen tulevaisuuspyörä-menetelmää. Vaihtoehtoisia tulevaisuuksia (luku 4.) lähestyimme Datorin neljän arkkityypin avulla.

Katsaus on kirjoitettu heinä-lokakuun 2025 aikana.

Kiitokset

Tätä ennakointikatsausta laatiessamme olemme saaneet kohdata lukuisia asiantuntijoita taustakeskusteluiden ja työpajojen merkeissä. Lisäksi olemme kuulleet 13 nuoren (ikähaarukassa 15–24 vuotta) ajatuksia tulevaisuudesta. Erityiskiitos kaikki te nuoret, jotka rohkeasti kerroitte ajatuksianne tulevaisuudesta. Kiitos myös tutkija Perttu Männistölle, joka toteutti nuorten haastattelut asiantuntevalla otteella.

Lämmin kiitos kaikille teille, jotka olette jakaneet arvokkaita havaintoja, kommentteja sekä asiantuntemustanne ja osaamistanne:

Kaija Appelqvist-Schmidlechner, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, **Henni Axelin**, Opetus- ja kulttuuriministeriö, **Vera Djakonoff**, Demos Helsinki, **Ville Eerikäinen**, Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia, Xamk, **Ilkka Haavisto**, EVA, **Lotta Hamari**, sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, tulevaisuusvaliokunta, **Jenni Helenius**, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, **Kaarlo Hildén**, Taideyliopisto, **Leena Huovinen**, Helsingin seurakuntayhtymä, **Markku Jahnukainen**, Helsingin yliopisto, **Toni Juuti**, Labore, **Miina Kaarkoski**, Puolustusvoimien tutkimuslaitos, **Jenni Kallio**, Tampereen yliopisto, **Reijo Karhinen**, vuorineuvos, **Tomi Kiilakoski**, Nuorisotutkimusseura, **Elina Kiiski-Kataja**, Sitra, **Terhi Koulumies**, kokoomuksen eduskuntaryhmä, tulevaisuusvaliokunta, **Lauri Kujala**, STTK-opiskelijat, **Noora Kupari**, Lasten ja Nuorten Säätiö, Tulevaisuuskoulu, **Marjo Kurki**, Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiö Itla, **Heikki Lauha**, Sitra, **Jenni Palomäki**, Opetus- ja kulttuuriministeriö, **Mika Pantzar**, Helsingin yliopisto, **Petra Pieskä**, Nuorisoala ry, **Panu Pihkala**, Helsingin yliopisto, **Mikko Piispa**, Nuorisotutkimusseura, **Mikko Puumalainen**, apulaisoikeuskansleri, **Antti Rantaniva**, Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia, Xamk, **Saara Rimon**, Sitra, **Jarmo Rinne**, Nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia, Xamk, **Anna Rotkirch**, Väestöliitto ry, **Jenni Simonen**, E2 Tutkimus, **Jari Taponen**, Prevenza Oy sekä **Kati Vataja**, Itla.

9. Lähteet

Artikkelit, raportit ja kirjallisuus

Ahvenharju, Sanna ja Pouru-Mikkola, Laura 2022. Tulevaisuustietoisuus ja tulevaisuuslukutaito – kuinka kohtaamme, kuvittelemme ja käytämme tulevaisuutta? Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus.

Berlant, Lauren 2011. Cruel Optimism.

Bjørnhof, Mathias Behn 2023. Shifting Baselines Syndrome: How our Generational Amnesia Masks the True State of Things. Medium.

Dator, Jim 2009. Alternative futures at the Manoa School. Journal of Futures Studies.

Dufva, Mikko, Lähdemäki-Pekkinen, Jenna, Poussa, Lilli & Rekola, Sanna 2024. Tulevaisuusvalta. Lisää ääniä tulevaisuuskeskusteluun. Sitran muistio.

Dufva, Mikko ja Rekola, Sanna 2023. Megatrendit 2023. Ymmärrystä yllätysten aikaan. Sitran selvityksiä 224.

Fukuyama, Francis 1992. Historian loppu ja viimeinen ihminen.

Gesturing Towards Decolonial Futures Collective 2025. Rewiring 4 Reality: Cross-Generational Reckonings

Happonen, Konsta ja Kiilakoski, Tomi (toim.) 2025. Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024. Valtion nuorisoneuvosto.

Inayatullah, Sohail 2008. Six Pillars: Futures Thinking for Transformin. Foresight VOL. 10 NO.

Artikkelit, raportit ja kirjallisuus

IPSOS 2018. Goalkeepers Global Youth Outlook Poll. USA: IPSOS-MORI and Bill & Melinda Gates Foundation. [Viitattu 3.7.2025].

Kujanpää, Emmiliina 2024. Jo puolet suomalaisista joutuu venyttämään penniä — paikallaan polkeva talous syö uskoa tulevaisuuteen. EVA.

Kurronen, Sanna 2021. Epävarmuus tulevaisuudesta alentaa syntyvyyttä – perheenperustamisikäiset hyvin pessimistisiä. EVA.

Lasten ja nuorten säätiö ja Tietoevry 2022. ”Toiveikas ja pelottava” – selvitys nuorten tulevaisuususkosta 2022.

Miettinen, Timo 2024. Demokratian aika.

Rekola, Sanna, Tähkäpää Otto & Vataja, Katri 2024. Millaiseen tulevaisuuteen lapsilla on oikeus? Itla ja Sitra.

Tähkäpää, Otto 2021. Nuorten tulevaisuususkon hiipuminen on salakavalasti etenevä yhteiskunnallinen ongelma. Lasten ja nuorten säätiö.

Uschanov, Tommi 2016. Hätä on tarpeen. Kulttuuripessimismin nousu 1965–2015.

Valtioneuvosto 2025: Tulevaisuusselonteon 1. osa : Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045.

White, Jonathan 2024. In the long run: The future as a political idea.

VALTA

Keskeinen kirjallisuus

Bessant, Judith Bessant and Watts, Rob 2025: Young and invisible in a time of polycrisis: reframing the problem and finding solutions. Journal of Youth Studies.

Hantula, Kirsi, Lauha, Heikki, Mäkelä, Rosa-Maria ja Vahti Jukka (2024). Demokratia osaksi arkea. Selvitys yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä nuorten aikuisten elämässä. Sitran selvityksiä 238.

Lundstedt, Tero 2024. Ummehtunut sukupolvisopimus. Libera.

OECD (2024): Survey on Drivers of Trust in Public Institutions - 2024 Results

Pättikangas, Paula 2024. Kuka lohduttaisi tulevia sukupolvia? Sitra.

TUI Stiftung 2025. Youth study “Young Europe 2025” by the TUI Foundation

Keskeinen kirjallisuus

Deloitte 2025: The Deloitte Global 2025 Gen Z and Millennial Survey

Helne, Tuula ja Hirvilammi, Tuuli 2021. Puristuksissa? Nuoret ja kestävän hyvinvoinnin ehdot. Kelan tutkimuksia.

Kiilakoski, Tomi (toim.) 2022. Kestävää tekoa. Nuorisobarometri 2021. Valtion nuorisoneuvosto.

Kuivalainen, Susan ja Tenhunen, Sanna 2025. Eläkebarometri 2025. Eläketurvakeskuksen raportteja.

Lötjönen, Katja ja Martikainen, Jari 2023. Diversity in lay perceptions of social class among Finnish youth. Finnish Journal of Social Research, 16, 23–42.

OECD 2019. Under Pressure: The Squeezed Middle Class, OECD Publishing, Paris.

Onninen, Oskari 2025: KIITOS 2008–2025. Veikö 17 vuotta nollakasvua tulevaisuususkon sukupolvelta suomalaisia? Uusi Juttu.

Pyykkönen, J. 2025. Yli puolet työttömistä on vaikeasti työllistettäviä rakennetyöttömiä – kolme keinoa nuorten työllistämiseen. EVA.

Pekkarinen, Elina Pekkarinen ja Tuukkanen, Terhi (toim.) 2024. Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2020:4.

Pylkkänen, Elina 2023. Epätyypilliset työsuhteet ovat yhä tyypillisempiä. Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 5.9.2025]

Pääkkö, Meeri ja Sääskilahti, Mikko 2024. Nuorten ajatuksia työelämästä: Raportti nuorten kuulemisesta työelämästrategian tueksi. Työterveyslaitos.

Ågren, Susanna 2023. Shaping worker-citizenship: young vocational education graduates' labour market positionings within new adulthood. Journal of Youth Studies, 27(6), 819–834.

Keskeinen kirjallisuus

Henttonen, Elina; Kareinen, Janne 2023. ”Kukaan ei synny vihaamaan”: Nuorten dialogit rasismista ja syrjinnästä. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:34.

Kallio, Jenni 2025. Nuorten luottamus tulevaisuuteen on romahtanut – havaintoja Under Pressure -tutkimuksen näkökulmasta. Valtion nuorisoneuvosto. [Viitattu 1.9.2025]

Koivusilta, Leena 2017. Perhetaustaan liittyvät erot perusopetuksen oppilaiden hyvinvoinnissa Seinäjoella. Tampereen yliopisto.

Rajavuori, Anna (toim.) 2024. Eriarvoisuuden tila Suomessa 2024. Kalevi Sorsa Säätiö.

THL 2025. Kouluterveyskysely 2025. Tilastoraportti.

Volpe, Allie 2025. Gen Z misery, explained in one chart - Young adults from around the world are struggling. Vox. [Viitattu 20.9.2025]

Keskeinen kirjallisuus

Hickman, Caroline et al. 2021. Climate anxiety in children and young people and their beliefs about government responses to climate change: a global survey. The Lancet Planetary Health, vol 5, issue 12.

Kyllönen, Simo 2020. Reilu vastuunjako ja ilmastoetiikka sukupolvien välillä. julkaisussa S Kyllönen & M Oksanen (toim), Ilmastonmuutos ja filosofia. Gaudeamus, Helsinki

Lyytimäki, Jari ja Vinnari Eija 2024. Lisääntyvä luontovelka varjostaa hyvinvointiamme. Alusta, Tampereen yliopisto. [Viitattu 2.10.2025]

Lähdemäki-Pekkinen, Jenna, Rekola, Sanna, Solovjew-Wartiovaara, Anna ja Thompson Coon Rose 2023. Tulevaisuusbarometri 2023. Suomalaisten tulevaisuususko yllätysten ajassa. Sitran selvityksiä 231.

Piispa, Mikko, Ojajärvi, Anni ja Kiilakoski, Tomi 2020. Tulevaisuususko hukassa? Nuoret ilmastoaktivistit ja keskustelu tulevaisuudesta. Sitran muistio.

Ripple, William J et al. 2024. The 2024 state of the climate report: Perilous times on planet Earth. BioScience, Volume 74, Issue 12, December 2024.

Suomen ympäristökeskus Syke. Katsaus Suomen ympäristön tilaan. Ilmastonmuutos näkyy jo Suomen luonnossa. [Viitattu 20.9.2025]

Urkko Marianna 2024. Eurooppalaiset nuoret kaipaavat nopeaa toimintaa ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi ja ilmastokasvatuksen parantamiseksi. Tampereen yliopisto. [Viitattu 1.10.2025]

Veijonaho, Salla, Hietajärvi, Lauri, Ojala Maria ja Salmela-Aro Katariina 2025. From distress to action? – A three-wave longitudinal study of climate change distress, pro-environmental behavior, and coping strategies among Finnish adolescents. Journal of Environmental Psychology, Volume 105, August 2025.

Ympäristöministeriö 2025: Ilmastobarometri 2025.

TEKNOLOGIA

Keskeinen kirjallisuus

Saarenmaa, Kaisa ja Pitkänen, Ella 2021. Mobiiliteknologia mullisti lasten arjen – nettiin ei mennä, vaan siellä ollaan. Tilastokeskus, Tieto & trendit artikkeli.

Sormanen, Niina, et al. 2022. News consumption repertoires among Finnish adolescents: Moderate digital traditionalists, minimalist social media stumblers, and frequent omnivores. Nordicom Review, vol. 43, no. 2, Sciendo, 2022.

Suomen Punainen Risti 2025. Yksinäisyysbarometri.

Mäkelä, Rosa-Maria, Tähkäpää, Otto ja Vahti, Jukka 2024. Turvallisuusympäristön murros. Muutosten kokonaiskuva. Sitran ennakointikatsaus.

United Nations: The AI Generation: Youth in the Artificial Intelligence Era. [Viitattu 2.10.2025]

@sitrafund

sitra.fi

SITRA